

Ազգային

Չսայած աշխի չարոսակ ուռուցիին, նա ձգսում է Տեսնել

Չորսամյա Աբրահիմը աշխի չարոսակ ուռուցի ունի, որի բուծման համար «Ազգ»-ում ժամանակին նա մասին հայտարարություն էր տարածված՝ ի գիտություն բարի կամի սեր մարդկանց: Հայտարարությունը դրամական օգնություն էր ակնկալում Աբրահիմի բուծման և գոնե մեկ աշխի լույսը փրկելու համար: Ամիսներ անց փորձեցին գտնել փոփոխիչ, որի մասին ընդամենը գիտեին, որ մի աշխի հեռացված է, այնուամենայնիվ, թեստի արդյունքում փոփոխիչը, որի օգնությամբ կարի ունի: Աբրահիմը գտնելու միակ կառուցիչը կարող էր հասնել «Յունիքանկ» միջոցով, որտեղ հաշվի համար է բացված նաև համար և կար նա հասցնել: Սակայն «Յունիքանկ» ու նա կենտրոնական գրասենյակը (Ամիրյան 12) վայգահանող հոսիս է կանգնեցրել, չհամարելով Աբրահիմի որևէ սկյալ: Մա մասին «Ազգ» գրեց «Որտեղ էս, Աբրահիմ» վերնագրով միջոցով՝ անցյալ տարվա նոյեմբերի 14-ի համարում, աղավաղված սեփական քերթի տարածվածությամբ և Աբրահիմի հարազանների ընթերցասիրտությամբ: Աբրահիմի հարազաններն արձագանքեցին: Մոսկվայում բուծման հերթական կուրսից հետո հանդիմանքից Աբրահիմը, նա մայրիկին ու բարեկամուհուն՝ զինքն Լառային:

«Աբրահիմը լույս է սիրում մուգ-ֆիլմեր դիտել: Ընդհանրապես ամեն բան ղեկ է գնելով ուսումնասիրել, Տեսնել՝ նոր արժանաչի փոփոխել այդ երեսուցին», ասում է մայրը՝ 27-ամյա Դիանան:

Նա դասնում է, թե ինչպես մի օր մեկ տարեկան չորսամյակ Աբրահիմը զերմություն ունեցավ, մոտ մի ժամ ֆեյց, աղա արթնացավ արդեն մի աշխի սոփակաբ: Բժիշկները որակեցին անհավոր այսուրու մը՝ ռեֆիքսային (աշխի չարոսակ ուռուցի) և առաջարկեցին արագ հեռացնել երեխայի երկու աչքն էլ: Մայրը զերտապես երեխային տեղափոխեց Մոսկվա, ուր հեռացրին երեխայի միայն մեկ աչքը, իսկ մյուսի ծակազարդը դրեցին հարցակահանի սակ: Աբրահիմը երկու տարեկանում, երեք ամիս անց մեկ տարեկանում արդեն ինքնուրույն ընդհանրապես ինքնուրույն լույս էր տեսնում: Նա չի դասաստանում մեր հարցազրույցի ժամանակը: Բայց մի օր մեկ օրը 10 000 դրամ, ասելով, որ ուրեքի էին մասնադրվել, բայց թափա կարտը չէր բարեգործության այս ձեռք: Ի տարբերություն բարեգործ հասարակ մարդկանց, ովքեր չզայցան իրենց սուղ եկամուտներից առանձնացնել 5000 կամ 10000 դրամ (իսկ մեկը՝ նաև 80000 դրամ), Դիանան մոտ 80 մամակ է գրել խոսքի ֆիլմերի՝ «Զիզզազ», «Արգի», «Լուսակերտ ԹԲ», «Արայ» և այլն, որոնցից ոչ մի դասաստան չի ստացել:

Չորսամյա Աբրահիմը աշխի չարոսակ ուռուցի ունի, որի բուծման համար «Ազգ»-ում ժամանակին նա մասին հայտարարություն էր տարածված՝ ի գիտություն բարի կամի սեր մարդկանց: Հայտարարությունը դրամական օգնություն էր ակնկալում Աբրահիմի բուծման և գոնե մեկ աշխի լույսը փրկելու համար: Ամիսներ անց փորձեցին գտնել փոփոխիչ, որի մասին ընդամենը գիտեին, որ մի աշխի հեռացված է, այնուամենայնիվ, թեստի արդյունքում փոփոխիչը, որի օգնությամբ կարի ունի: Աբրահիմը գտնելու միակ կառուցիչը կարող էր հասնել «Յունիքանկ» միջոցով, որտեղ հաշվի համար է բացված նաև համար և կար նա հասցնել: Սակայն «Յունիքանկ» ու նա կենտրոնական գրասենյակը (Ամիրյան 12) վայգահանող հոսիս է կանգնեցրել, չհամարելով Աբրահիմի որևէ սկյալ: Մա մասին «Ազգ» գրեց «Որտեղ էս, Աբրահիմ» վերնագրով միջոցով՝ անցյալ տարվա նոյեմբերի 14-ի համարում, աղավաղված սեփական քերթի տարածվածությամբ և Աբրահիմի հարազանների ընթերցասիրտությամբ: Աբրահիմի հարազաններն արձագանքեցին: Մոսկվայում բուծման հերթական կուրսից հետո հանդիմանքից Աբրահիմը, նա մայրիկին ու բարեկամուհուն՝ զինքն Լառային:

«Աբրահիմը լույս է սիրում մուգ-ֆիլմեր դիտել: Ընդհանրապես ամեն բան ղեկ է գնելով ուսումնասիրել, Տեսնել՝ նոր արժանաչի փոփոխել այդ երեսուցին», ասում է մայրը՝ 27-ամյա Դիանան:

Նա դասնում է, թե ինչպես մի օր մեկ տարեկան չորսամյակ Աբրահիմը զերմություն ունեցավ, մոտ մի ժամ ֆեյց, աղա արթնացավ արդեն մի աշխի սոփակաբ: Բժիշկները որակեցին անհավոր այսուրու մը՝ ռեֆիքսային (աշխի չարոսակ ուռուցի) և առաջարկեցին արագ հեռացնել երեխայի երկու աչքն էլ: Մայրը զերտապես երեխային տեղափոխեց Մոսկվա, ուր հեռացրին երեխայի միայն մեկ աչքը, իսկ մյուսի ծակազարդը դրեցին հարցակահանի սակ: Աբրահիմը երկու տարեկանում, երեք ամիս անց մեկ տարեկանում արդեն ինքնուրույն ընդհանրապես ինքնուրույն լույս էր տեսնում: Նա չի դասաստանում մեր հարցազրույցի ժամանակը: Բայց մի օր մեկ օրը 10 000 դրամ, ասելով, որ ուրեքի էին մասնադրվել, բայց թափա կարտը չէր բարեգործության այս ձեռք: Ի տարբերություն բարեգործ հասարակ մարդկանց, ովքեր չզայցան իրենց սուղ եկամուտներից առանձնացնել 5000 կամ 10000 դրամ (իսկ մեկը՝ նաև 80000 դրամ), Դիանան մոտ 80 մամակ է գրել խոսքի ֆիլմերի՝ «Զիզզազ», «Արգի», «Լուսակերտ ԹԲ», «Արայ» և այլն, որոնցից ոչ մի դասաստան չի ստացել:

Սիսալվե: Ե՛հե՛ս հասկացե՛ք: Թուրիան ու նա բարեկամները լրագրող եւ մարդու իրավունքների դաժնամարտի Գիտնի ստանությունը օգտագործում են ի նոյապս իրենց օտարների:

Չնչին բացառությամբ, միջազգային հանրությունն ու լրատվական միջոցները մեղմ բարեբեցիք բուր «ազգայնականների» եւ «ազգայնամուլների» վրա: Ե՛հե՛ս է, վարչապետ Երոզյանը եւ նա կուսակցությունը եւս նմանազանության ենթարկվեցին, բայց միայն այն բանի համար, որ այդ թվացյալ «չափավորներն» ու «ռեֆորմիստական սիրեցյալները» բավականաչափ ուժգնությամբ չեն դայաբար «ազգայնականների» դեմ: Դե՛ս նույնն է, ինչ անցյալում հայտնի «լավ ու վատ ուսիկանների» կերպարները: Մեզ հիմա հավասարում են, որ ղեկ է վստահեմ «լավ ուսիկաններին»՝ Երոզյանին եւ

ողջազորվում եր փողոցներում: Հաջորդ տարին, սակայն, 30 հազար հայերի կոտորեցին Ադանայում: Երիտթուրքերը ներողություն խնդրեցին եւ մեղադրեցին «ազգայնամուլներին»: Ե՛հե՛ս այնուհետ, ինչպես Երոզյանը վարվեց 98 տարի անց Գիտնի ստանությունը առիթով:

1914-ին ձեռնարկված մի եվրոպական ծաղիք, որը նախատեսում էր վերահսկել բարենորոգումները հայկական նահանգներում, այդպես էլ իրականություն չդարձավ: Տեղի ունեցավ Ե՛հե՛ս հակառակը: Առաջին աշխարհամարտի փոփոխությունը իրականացնելով՝ Թուրիան «բարենորոգումներ» կատարեց հայկական նահանգներում: Դաստիարակից հետո հայտնի «ռեֆորմիստ» ու արդիականության ջատագույնը՝ Զեմալ Աթաթուրքը կոտորեց հայերին եւ հարձակվեց նորաձեռն Հայաստանի Հանրապետության վրա:

Ոչ միայն 301-ը

Աշխարհի կառավարություններն ու լրատվամիջոցները մեկ ուրիշ հնար էլ են բանեցնում. կոչ անելով Թուրիային չեղյալ հայտարարելու 301 հոդվածը, կարծես դա՛նով լուծվելու են բոլոր հարցերը, կարծես 2005-ից առաջ, երբ այդ հոդվածը ուժի մեջ մտավ, Թուրիան խոսի եւ այլ ազատությունների փայլուն օրինակ էր:

Մինչդեռ բոլոր գիտնի, որ Թուրիան միշտ ունեցել է այլախոհությունը արգելափակող բազմաթիվ

Տարանիս մեկնաբանություններ ստանությունից հետո

(Տրանս Գիտնի մասիկան փառասունի առթիվ)

Նրա կուսակցությանը, առանց հաշվի առնելու, որ վերջինս չափազանց ղախողաճողական, ազգակոթման (ուրեմն նաեւ ազգայնական) փառաբան կուսակցություն է: Նաեւ մոռացության մատնելով այն հանգամանքը, որ խորհրդարանում մեծամասնություն կազմող այդ կուսակցության առաջարկով էր ընդունվել չարաբասիկ 301 հոդվածը, որով մեղադրում էին Հրանտ Գիտնի, եւ մանավանդ այն, որ Երոզյանը ջանասիրաբար Երոզյանին է (ցեղաստորության) միջոցառման փառաբանությունը Մ. Նահանգներ ուղևորելով արգործնախարար Գյուլին եւ այլ խորհրդարանական ղախվարություններին՝ հակազդելու Կոնգրեսում ցեղաստորության բանաձեւի նախատեսվող նմանություններին:

«Արդիականացած» Թուրիան Երոզյանին եւ մինչեւ օրս Երոզյանին է վատ վերաբերվել երկրում մնացած փրստոնյաներին (խրատականությունների, սահմանափակումների, բռնագրավումների եւ այլ միջոցներով):

Եվ գտնվում են մարդիկ, այդ թվում նաեւ հայեր, դժբախտաբար, որոնք ունի կանգնելով ծափահարում են, ողջունում այս «բարենորոգումները»: Ժամանակը չէ՛, արդյո՞, զգաստանալու եւ ձեռնադրմանը ծափերից:

Նաեւ այլ հնարներ

Թուրիայի բարեկամները ուրիշ հնար էլ են մոգոնել, որի երկրումը հետեւյալն է. «Այո, Գիտնի ստանությունը դժբախտություն էր: Բայց դա Թուրիայի ռեֆորմիստական ժամադարի «ելուսներից» մեկն էր ընդամենը: Թուրիական կառավարությունը առավել ֆան Երեւել կարի ունի այսօր ձեռ կարեկցանի եւ օժանդակության:

Չեմ չափազանցում: Կարողացել է՛ս-ի՛ ստանությունը վերաբերող հասկանալը. «Թուրիան հաստատական Երոզյանի եւ ընթանալ այն ճանադարով, որ տանում է դեմոկրատիայի ազատություն», գրված է այնտեղ:

Եվ ինչպես այլ լրատվամիջոցներ, «Ուղի սրիթ ջոռնըլ յուրթը» մնաց նույն միջոցական դիրեկտում, գրելով. «Թուրիայի ժողովրդավարությունը երբեք այստան առողջ եւ կենսունակ չի եղել»: Լավ է սակավ, չէ՛: Երեւել ստանություններն ու այլախոհների հետադարձումները ա-

Բարենորոգումների ողբերգական արդյունքները

Թուրիայի 1839 եւ 1856 թվերի «Թանգիմարի» հրամանագրերը, որոնք իր հավասարություն էին խոստանում Օսմանյան կայսրության բոլոր փառաբաններին, մեծ մասամբ հակառակ վրեժություններն ունեցան հայերի վրա: Օսմանցիների ազգային սահմանորությունը, որը հաստատվեց 1863-ին, ինչ փոփոխություն մտցրեց սովորական հայերի կյանքում: Բեռլինի ղայմանագիրը (1878) խոստանում էր վերահսկել բարենորոգումները հայկական նահանգներում: Դա էլ ծախսով: Երոզյանի վրեժը «բարենորոգումների» հետեւանը եղավ 300 հազար հայերի կոտորածը 1890-ականներին: 1908-ին կայսրության հայերը, եթեկական մյուս խմբավորումները, թուրքերի հետ միասին դաստանեցին ղայմանը: Գիտնի ստանություններն ու այլախոհների հետադարձումները: Ցույցի ելած ամբոխը համարյա

ԵՄ-ը հարազան ուղղում է Արեւել

Այդուհանդերձ, կարողանալու է Եվրոմիությունը բարեփոխել Թուրիային: Եվ արդյո՞ Թուրիան կարողանալու է փոխել իր փառաբանությունը Հայաստանի նկատմամբ: Ինչը՝ Եվրոմիությունը ընդունած լինելով հանդերձ Հայոց ցեղաստորությունը, վերջին Երոզյանը հրաժարվեց անդամակցության համար Թուրիային ներկայացված այդ ղախանջից:

Ուրեմն, Եվրոմիության համար Թուրիային բարեփոխելը առաջնահերթ խնդիր չէ: Ավելի ճիշտ կլինի ասել, որ Վաշինգտոնի եւ Լոնդոնի ձեռնարկների սակ Եվրոմիությունը առավել հետաքրքրված է Թուրիային օգտագործելով հասնել Միջին Արեւելի, Կասպիականի եւ Կենտրոնական Ասիայի նավթի եւ գազի հսկայական դաժարների ու միաժամանակ Երոզյանի Դուստասանին: Եվրոմիությունը դոստահաների միջոցով վերականգնեցնելու է Թուրիայի սենսությունը, որի Երոզյանը Թուրիայի արժեքը Արեւմուտի համար, ինչպես նաեւ նա ռազմական հզորությունը եւ ղախանջները նմանապիտանումն աճելու են: Բայց կարող է Թուրիան, որտեղ ԵՄ անդամ, հրաժարվել իր արեւելյան արկածախնդրություններից, որոնք կվճարեն նաեւ Հայաստանին: Հավանաբար ոչ: Զանի որ Արեւմուտը մտադիր է սիրանալու Կասպիականի դաժարներին, Թուրիան անողայմանորեն իր գրեմ է կատարելու Արեւելում: Եվ Արեւմուտը միշտ նա թիկունում է լինելու: Ընդդեմ Հայաստանի:

Վախ հետեւան է ունենալու, եթե որոշ հայեր Գիտնի հողարկավորության ընթացքում ցուցաբերված «համերաժխության» մթնոլորտից ոգեւորված մոռանան ղախանջության դաժարը:

ԳՄՎՁ ԲՈՅՈՒՅՈՒՄ, Անկախ լրագրող Մասաչուսեթսից (ԱՄՆ)

Ա ԷՊԻ

դու մի բան), եւ այնտեղից ինձորմացիա է բերում ինչ: Դու կարող ես ակնկալեցնել այն մեղիսացիայի միջոցով:

Ես այնտեղից զգացողություն ունեմ, թե արդեւ եմ անցյալում, հիշում եմ ինչ որ բաներ: Ինձ թվում է, թե համադասարանական հոգեբանական ստեղծելով, նույնիսկ կարողանում եմ իմանալ անցյալի ինչ որ դրվագներ, տեղեկանալ ոչ մի տեղ չգրաված փաստերի: Ես դա նկարագրել եմ իմ գրքերում: Ես խնդրել եմ, որ ինձ օգնեն հեռու սանել մոտ մահը, եւ մարդիկ չստանան ինձ արցունքներն ու թուլությունը: Եվ գերբնական հանգիստ եկավ վրա մոտ թաղաման դահլիճ:

Մի անգամ ուզեցի եմ տեսնել մոտ, երբ նա մոտ էր մահացել: Խնդրեցի, որ սանեն ինձ: Տարան եւ գնացի, գնացի այնտեղ, որ վախեցա, այնտեղ երկար էր ծամված: Ես հասկացա, որ մահացած հոգիները շատ-շատ հեռու են գնում, եւ նրանց չես կարող կանչել:

Մեզ անընդհատ նստում են ցույց տալիս, հուշում, բայց մարդկությունը դաստիարակ է հասկանալի դրամ: Ինչպես ոչ մի համակարգիչ չի կարող մարդ սովորել վերջնական բնութագրերը ստեղծել, նույնպես մարդ, որ ինչ որ մեկի համակարգիչն է, չի կարող ծանայել իրենից վեր բաները: Իմ գրքերը «Կալիգուլան», «Մեգիլան», «Գոլիոս կեսարը», «Այլվերլու գնացողը», հենց այնպես չեն ստեղծվել, դրանք սիեզերից իմ առաջ դրված խնդիրներն էին, որ միտքի իրականացվեին:

Բայց ես գիտեմ, որ դրանք հենց այնպես չեն սրվում, որ ես ինչ որ բան միտքի անեմ դրանք դիմաց: Ու դրանց դիմաց ես որոշ տեղեկություններ եմ բերում հայ հասարակությանը:

Չեարժարական է, որ աշխարհագրական գիտությունների դոկտոր Կարինե Դանիելյանը ես խոսում է արթած անտուրի իրողությունները հասարակությանը հասցնելու դասարանների մասին:

Կարինե Դանիելյան- «Երբ այդ դեպքը եղավ, ես համոզված էի, որ ինձ սրված այդ ինձորմացիան դասարան եմ մարդկանց հետ կիսել: Սակայն խորհրդային արհմիջոցի հնարավոր չեղավ, «Լիսագագեան» հենց այդ ժամանակ ջախջախիչ հողվածներ էր տղազում Մոսկվայի նոր հրապարակված «Կյանքի մահից հետո» գրքի դեմ: Հոգեբաններից մեկը նույնիսկ նման փաստերի առկայությունը բացատրել էր այսպես: «Այն մարդիկ, ովքեր քաղաքի համար հեռավորի չեն, ինչ որ բաներ են հնարում ուսուցողություն գրավելու համար»: Սա վերջնականապես ես դա հեռու գազաբան ու արդեն հրապարակելու մտադրությունից: Մինչեւ այն ժամանակը, երբ 20 տարեկան դարձան աղջիկս անտառային հիվանդանոցով անհասկանալի հիվանդությամբ ու էֆեստիկ խորհրդով գնացիմ Սուրբ Սարգիս եկեղեցի: Ինձ անձայն ներսնայնի եկավ, թե դասարան եմ տարածել այն մեծ գիտելիք, ինչի մասին տեղեկացրել եմ ինձ: Այդպես էլ արեցի, եւ դուրս ուղարկվեցի անտառային արագ աղափնվեց:

Հիմա էլ, առաջ էլ, իմ ընկերներից շատերն ասում են՝ դու գիտությունների դոկտոր ես եւ այդպիսի բաներ ես խոսում: Բայց իմ խորին համոզմամբ, ի վերջո, նրանք միանալու են ինձ:

Արծրուն Պետրոսյան- Ես ընդամենը գիտեմ, որ կա սիեզերական բանականության մի դաս, որ անեն ինչ առկա է՝ գիտելիքներ, մտք, երաժշտություն, ինչպես ասեմ, մեր ազ-

գային գրողարանում: Որտեղից այնտեղ մտնես ու ինչ որ բան վերցնես, դու միտք դասարան լինես, գոնե մի անգամ այնտեղ անես կամ այդպիսի ցանկությունն ունենաս: Եթե դու հասնես այդ դեմքին, ու առաջ ամեն հրաժարվում է: Դու գիտակցաբար ես բարձրանում նաեւ, հասկանում, որ այս կյանքը, որից կառչած եմ, ոչինչ է, որ այլ չափումներ կան:

Նման իրողությունները, որտեղ կանոն հիմնիվեր փոխում են մարդկանց աշխարհայացքն ու կենսաձեռնարկները, փոխադասարանությունները քաղաքացի հետ:

Կարինե Դանիելյան - Իմ մեջ նախ վերացավ մահվան հանդեպ վախը: Հակառակը, այդ դեպքից հետո միառժամանակ ես գնալու անզուտ ցանկություն կար: Այդ մեծ հոգուն միանալու երջանկությունը ոչ մի բանի հետ համեմատել չէի կարող, մնացածը սին էր թվում: Հիմա վախը միայն այն է, թե որտեղ կկարողանամ մնացած կյանքս արդեւ խղճիս ձայնի հետ համեմատել, որտեղ կկարողանամ ինձ ուղղված դասընթաց հրավանդել: Այս դեպքում ինձ շատ է օգնել բոլոր գաղափարությունների միջոցով մաքուր անցնելու համար, անկախ նրանից դասընթացն ունեցել եմ, թե ոչ: Միտք կա այն գիտակցությունը, որ ուրիշ չափանիշներ են գործում, որ միտք մի աչք կա ինձ վրա: Ես սովորաբար ամեն զիեզեր արդարում եմ, եւ հիմնական միտքն ինձ ճիշտ տրեւում համար ուժ տալու խնդրանքն է: Եվ հենց այդ դեպքից հետո ես սկսեցի զբաղվել ակնկալելով:

Կարծում եմ, որ այս դարը գնալով կմոտեցնի գիտությունն ու հավատքը, եւ շատ բաներ մեզ արդեն հասկանալի կլինեն: Այսօր ես շատ հարցերի դասարան չունեմ, բայց համոզված եմ, որ կան սիեզերական օրենքներ, եւ եթե դու խախտում ես դրանք ու գնում դրանց դեմ, կորուստներ ես ունենում: Տիեզերական օրենքներից կարելուց նաեւ մեր վերաբերմունքն է մեր տարածքի նկատմամբ: Օրինակ հիմա մենք ակնհայտորեն խախտում ենք այդ օրենքները էկոլոգիայի հարցերով՝ սկսած ես աղակալելով ինչ սրված տարածք, ու սուր, եւ այն ու ձեռնից վերցնում են: Եթե մենք ոգու մարդկություն ու միասնություն ենք ցուցաբերում, ինչպես եղավ 1988-ին, ըստ տիեզերական օրենքների, առաջ եմ գնում: Եթե մասնատված եմ, իրար բերանից հաց եմ խլում, բեռնաջուր եմ, ինչպես հիմա, դարձյալ տիեզերական օրենքներ են խախտում, եւ սա արդյունքը դրական լինել չի կարող: Չնայած իմ մեջ արդեւ է մի մեծ հավատ մեր ազգի մեծ աղաքայի հանդեպ: Ինձ թվում է, որ այդ համոզմունքն էլ ինձ սրվել է:

Արծրուն Պետրոսյան- Մի անգամ եղել է այնպես, երբ թվում է, թե մահացել եմ, հետո ես եկել, ու այն ժամանակ ես առաջին անգամ մտածեցի, կարծես ինձ ասացին, որ ամեն ինչ այնտեղ դասարանակ չէ, ինչպես թվում է, որ մահից հետո ինչ որ բան կա: Ես արդեն սկսում եմ հասկանալ այն մարդկանց, ովքեր ձգնվում են դառնում, այն մարդկանց, որոնց համար կենսաբանական ամեն ինչ գործ է դառնում, նույնիսկ իրենց զավակները: Ուրիշների համար նրանք շեղված են, բայց դա վերջնականապես սահմանի հասած մարդիկ են, որոնց համար մահ չկա: Եվ արդեն սկսում ես մահից էլ չվախեցնալ:

Կա՞ արդյո՞ք հասարակությունը վերափոխելու ձեւ. այդ հարցը հաճախ եմ տալիս ինչ ինձ, եւ ողջ զիեզեր լինում գիտակցության ու ֆոն միջին սահմանում: Ինձ ասում

էին, ցույց տալիս, թե ինչքան են հնարավոր դա համար: Տույց են սվել գիրք, որ միտք գրվի, երաժշտություն, որ միտք հորինվի, բայց այդ լուծումներն այսօր չկան: Որովհետեւ մարդիկ են մեզ, որոնք կարողանան դրանք փառել սիեզերից: Նույն «Մարտիկոզ» գրել է մի մարդ, որ շատ հեռու է եղել երաժշտությունից, բայց ինձ էլ չի իմացել, ինչպես է գրել այդ մեղեդին:

Հիմա Հայաստանի համար հիմն են ուզում գրել, բայց դա ժողովով ու մրցույթով չի լինի: Եթե ինչ որ մեկին սրվի այն, կլինի, եւ գուցե ժողովրդին վերափոխելու միջոց կդառնա: Այս կարգի խնդիրներն այլ առնչություններից միտք լուծվեն:

Մարդկանց մեծ մասը մնում է կենցաղային հարթության վրա, նրանց խնդիրն ունել-խմելն է, հազմվելը, սերունդ թողնելը, որ հասնու է եւ կենդանիներից: Եթե մարդը դուրս գա այդ մակարդակից, վերափոխվի, եւ հասկանա, որ աշխարհն այլ իրողություններ էլ ունի, նա մտածողությունն ու կյանքի իմաստն էլ կվերափոխվեն: Եւ հնարավոր կլինի հասարակությունն էլ վերափոխել...

***

Տիեզերում ոչինչ անհետ չի կորչում, մեր նյութական մարմինն ու աննյութ հոգին ես այդպիսի միտք լինես, գոնե ըստ ֆիզիկայի օրենքների: Մարմինը հող է դառնում, իսկ հոգին միտք մնա անձեռնմխելի, ֆանի որ է-ներգիա է, իսկ էներգիան չի կորչում, այլ երեւի միանում է տիեզերական անսահման գիտակցությանը: Հիմա արդեն նույն դասերի ֆիզիկական ֆիզիկա է իրողություններ, որոնք անհասանելի էին մարդկային գիտակցությանը:

Մեր նյութական զգայարանները չափազանց անկատար են, տեսնելի ճանապարհների գույներից բացի մեզ չեն տեսնում դրանց այլ արտահայտությունները, մեր ակնքներն ընկալում են միայն որոշակի համախալակության ձայներ: Անզուխի ֆիզիկոս Ջոնսոնը անօդ տարածության մեջ հայտնագործեց նյութի չորրորդ ձեւը, որ նա անվանեց ճանապարհային վիճակ: Արդյո՞ք այդ վիճակը վերջինն է, թե մարդկությանը նոր հայտնագործություն է ստանալով:

Հիշեմ մեր երազների մասին, որոնք հաճախ մեզ ստիպում են արթնանալ այն զգացողությամբ, ասես հաղորդակցվել ենք գոյության մեզ անձանոթ բերքի:

Հիշեմ այն արտիստական դեպքերը, որ արձանագրվեցին Հայաստանում՝ երկրաշարժից հետո: Այն իրարանցումը, երբ Արմյան ֆաղափում եւ Երեանի Ազափնյակ թողածափի սերից մեկում հայտնվեցին Ջիսուսի, Մարիամ Ասվածածնի լուսարձակող ցայտուն դասեր-նուրվազները: Դրանց իրական եւ ոչ զգայախաբություն լինելու մասին մասին վկայեցին նաեւ այն ժամանակ երեանյան համերգների եկած եւ այդ տունն այցելած Ռասուրոփիչն ու Գալինա Վիենուկայան: Եվ վերջապես անհավանալի, բացարձակ զանազան թագաբան զարմանալի երեւույթներ ու անձեւ, աղազան կանխատեսելու գերբնական ունակությամբ մարդիկ՝ Վանգա, Ջուլիա, որոնց մոտ խորհրդակցելու էին գնում աշխարհի մեծերը:

Երբեմն մտածել եմ բնական երեւույթների առեցցուցիչ ներդասակության մասին, զմայլվել եմ ծաղիկների ու բույսերի, մրջյունի ու մողեսից սկսած մինչեւ հոգր գիշերաֆիզիկայի գեղեցկությամբ, թե ինչպես կասարյալ են նրանք արարված, ձեռք չի՞ զարմացրել, որ բնության մեջ ոչինչ ավելորդ չկա, որ ամեն ինչ ենթարկվում է անսահման ու խոր օրենքների: Որ մարդու անցողիկ կյանքն էլ ենթարկվում է անխախտ օրինաչափությունների, որ նրան մեզապես վերադարձվում է իր արածը, իրեն հասանելի: Որ նույն այդ անհասկանալի բնությունն անչափ անողոր է դառնում, երբ հեռանում ենք նրանից: Մի՞թե այս ամենը կարող է ֆառսի ու կույր դասա-հավանության ծնունդ լինել:

«Եթե կան այնպիսի սվալներ (իսկ այսօր այդպիսի իրոք կան), որոնք առայժմ գիտության դիրքից բացառվել չեն կարող, ապա անհրաժեշտ է բացահայտորեն ընդունել դրանք, ձեռք են նկարագրել, եւ գիտության համադասարանական բնագավառների ներկայացուցիչների հետ դրանց նյութական հիմքերը, իրական դասառններն ուսումնասիրելու դասառնումն ստեղծել: Միայն այսպես կարելի է աշխուժացնել այս երեւույթների բացարձակությունը, որ առայժմ զգալիորեն ես է մնում անկենդան բնությունն ուսումնասիրող գիտությունների զարգացման մակարդակից», գրում է բազմաթիվ մեծագրությունների, նաեւ մահագիտության ու երազների մասին աշխատությունների հեղինակ, հայտնի հոգեբան Ալբերտ Նաչաթյանը:

Բարձրագույն գաղափարի փնտրումը եղել է եւ հնդկական վեդաներում, եւ եգիպտական ֆրեմի վարդապետության մեջ, եւ Հունաստանի գաղափարի գիտության մեջ: «Մեկական էությունը մարդուց բաժնված է, մարդն ունակ է հասկանալ միայն աշխարհի իրերը, որտեղ վերջավորը սվալում է անվերջի հետ: Մարդու եւ բոլոր իրերի միջեւ գոյություն ունեն ներդասակություն, հարաբերակցություն, ընդհանուր սկիզբ, եւ այդ սկիզբը ելնում է միածին էակից», գրում է հանձարեղ Պյութագորասը: Իսկ մեծ մասնող Պլատոնը հավասան էր, որ ֆիզիկական աշխարհը գոյի ձեւերից միայն մեկն է: Մարմինը նա հոգու ժամանակավոր բնակատեղի, հոգու կրող, նույնիսկ հոգու բան է համարել, մահը՝ նրա փախուսան ու ազատագրումը:

Այնուամենայնիվ, անկախ հավերժական փնտրումների, մարդն առայժմ անօգնական է մահվան անսահման խորհրդավորության առջեւ, մինչեւ այն դրան, երբ ինձ էլ կլրացնի անհայտություն ուղեւորված մի-լիարդավոր մահկանացուների ֆառվանքը: Բայց այն ժամանակ այդ գաղափարը դարձյալ հասու կլինի միայն իրեն:

Արդյո՞ք կգա՞ ժամանակ, երբ բնությունը կորոնա կյանքի անսահմանի հասկանալի բացահայտելու մարդկային անզոր ծիզերին եւ մի օր հայտնությամբ կլուսավորի մեզ: Եվ գուցե դա մեզ կօգնի ընդմիջ վանել մահվան սարսփը եւ ներդասակ աղբյուր տիեզերական օրենքների հետ, կարգավանոն հաստատել մեր հոգեւոր աշխարհում, կանխատեսել մեր արարների հետեւումները: Եվ այն ժամանակ այնտեղ էլ վիստեղնող չի լինի ամենիս ժամանակ առ ժամանակ այցելող միտք, որ ձակասագիտը դաժան ձեզարությամբ մեզ ամեն օր մոտեցնում է մեր երկրային կյանքի եզրին: Մահն այլեւս սարսփելի չի լինի: ■

Սարգիս Ենթաբնական դաշտի խոսքերը վրա ազդում են հուզական և ֆիզիկական սարքեր վիճակներ: Նրա կենսադաշտի ամբողջականությունը կարող է խախտվել բացասական հույզերի ազդեցության հետևանքով: Գիտնականներն սկսել են մարդուն դիտարկել որոշ տնտեսական համակարգ: Կենդանի օրգանիզմի յուրահանցում օրգան, յուրահանցում բջիջ էլեկտրամագնիսական ճառագայթներ է արձակում:

Եթե մարդուն դնենք բարձր լարվածության էլեկտրամագնիսական դաշտում, նա եւս կսկսի լուսարձակել, թեեւ այդ փաստը գիտական միջավայրում համախառն առաջացնում է տարակուսանք, վրդովմունք և նույնիսկ կեղծ գիտականության մեղադրանքներ: Բայց մարդն այնուամենայնիվ լուսարձակում է: Եվ դա ունի գիտական արդարացիություն: Հանձարեղ սերը գիտնական Նիկոլայ Տեյլան «Էլեկտրականության ու գեոմետրիայի մարգարե», որի աշխատությունները վերջերս կրկին ուսում-

նի նյութը սիեզերական գործընթացի բաց մոլորակային համակարգ է: Այն իրենից ներկայացնում է սիեզերական (առաջին հերթին արեգակնային) էներգիայի փոխարկիչ և կուսակիչ»:

Հոգեբույժ ակադեմիկոս Վ. Մ. Բեխտերը առաջարկեց «էներգետիկ հայեցակարգ», ըստ որի մարդու եւ օրգանական աշխարհի միջև տեղի է ունենում մասնական էներգետիկա-նակություն: «Ամիսն արտաթորում է էներգիաների ներգործության արդյունքում, նրա օրգանիզմում էներգիայի գլխավոր կուսակիչը բջջային տարրերն են եւ մասնավորապես նյարդային համակարգը եւ դրա գլխավոր օրգանները», գրում էր նա:

1972 թ. ՌԴ քննական գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս Վ. Պ. Կազնաչեյը իր գործընկերների հետ հայտնաբերեց, որ կենդանի բջիջներն իրար կապված են էլեկտրամագնիսական կապով: «Կենդանի բջիջներն արձակում են էլեկտրամագնիսական դաշտի փայլեր: Կարելի է ենթադրել, որ բջիջ

միեւնույն մարդու ճառագայթումը հուզական եւ ֆիզիկական սարքեր վիճակներում: Մեր վրա ազդում են թե օրգանական միջավայրը (բնական եւ հասարակական), թե Արեգակի ակտիվությունը, թե Երկրի մագնիսական դաշտի վիճակը եւ թե մեր մեջքը:

Կարելի է ասել, որ մեզանից յուրահանցումի շնորհիվ գոյություն ունեցող էլեկտրամագնիսական դաշտը մեր դաշտայնությունն է: Վաստանադրությունը, զայրույթը, վիստությունը թուլացնում են մեր ճառագայթումը, «անդաշտային» եւ անճառագայթ թողնելով մեր աուրայի շատ հասվածներ: Նման վիճակում մենք, ըստ երեւոյթի, ավելի շատ ենք ենթակա զանազան հիվանդությունների, վիրուսների եւ վարակների: Էներգետիկան հզորացնում է, երբ մարդու մեջ գերիշխում են դրական հույզերը, բարոյական սկզբունքները եւ ակտիվ կենսադաշտայնությունը:

Մարդն իմնավերականգնվող համակարգ է, բայց շատ քան (եթե ոչ ա-

Թերսնումից մահացել է 18-ամյա մանեֆենուիի Էլիանա Ռամոսը

Կես սարի առաջ մահացել էր նրա հայրը

Անա Կարոլինա Ռեսոնը: Բժիշկները միաձայն հայտարարեցին, որ աղջիկը մահացել է խիստ սննդա-կարգի հետեւանով: Նա լիկիկից բացի գրեթե ոչինչ չէր ուտում:

Այդ դեպքից հետո ամբողջ աշխարհի առողջապահական կազմակերպությունները մանեֆենուիներին հորդորեցին հրաժարվել ծոծա-դառնությունից, իսկ մոդելային գործակալու-թյուններին առաջարկեցին փոխել «գեղեցկու-թյան» չափանիշները: Միլանի եւ Մադրիդի նո-րածեության օրենսդիր-ները որոշ ժամանակ անց արգելեցին այսպես կոչված «գոյական չա-փերը», իսկ փեթիկաի 11-

Ուրուգվայի 18-ամյա մանեֆենուիի Էլիանա Ռամոսը մահացել է արտաբնական պատճառներով: Նրա 22-ամյա հայրը՝ Լուիս-սելը, կես սարի առաջ նույն դաշտա-նով մահացել էր Մոնեվիդեոյում, նորածնության շաբաթվա օրո-ցանկերում իր ելույթի ժամանակ: Այն ժամանակ լրատվամիջոցները հաղորդել էին, որ Լուիսելի սիրը չի դիմացել մանեֆենուիներին դա-րաբարձի ծնամադառնությանը:

Էլիանա Ռամոսին Մոնեվիդեո-յում վերջերս մեռած են գտել իր սե-նյակում: Նա բնակվում էր իր ծառի տակ: Զննչի Ռոբերտո Տիմբալը հե-րձուանից հետո լրագրողներին հայտնե-լ է, որ Էլիանան մահացել է արտաբնա-կան պատճառներով: Նրա հայրը Լուիսելը համանման ախտա-րոշումը մահացել էր 2006 թ. օգոս-տոսին, գիտականությունը կորցնելով բեմից կուլիսներ գնալու դառնու-թյունը: Հայրը մասնավոր էր, որ վերջին օրերին դուստրը շատ էր խնամ, բայց գրեթե չէր ուտում:

Լուիսելի մահից մի քանի ամիս անց հանկար-ծամահ եղավ լատինամերիկացի մեկ ուրիշ մանեֆենուիի՝ քաղցրուկի

Դրական մեֆերն ուժեղացնում են մարդու կենսաադաշտը

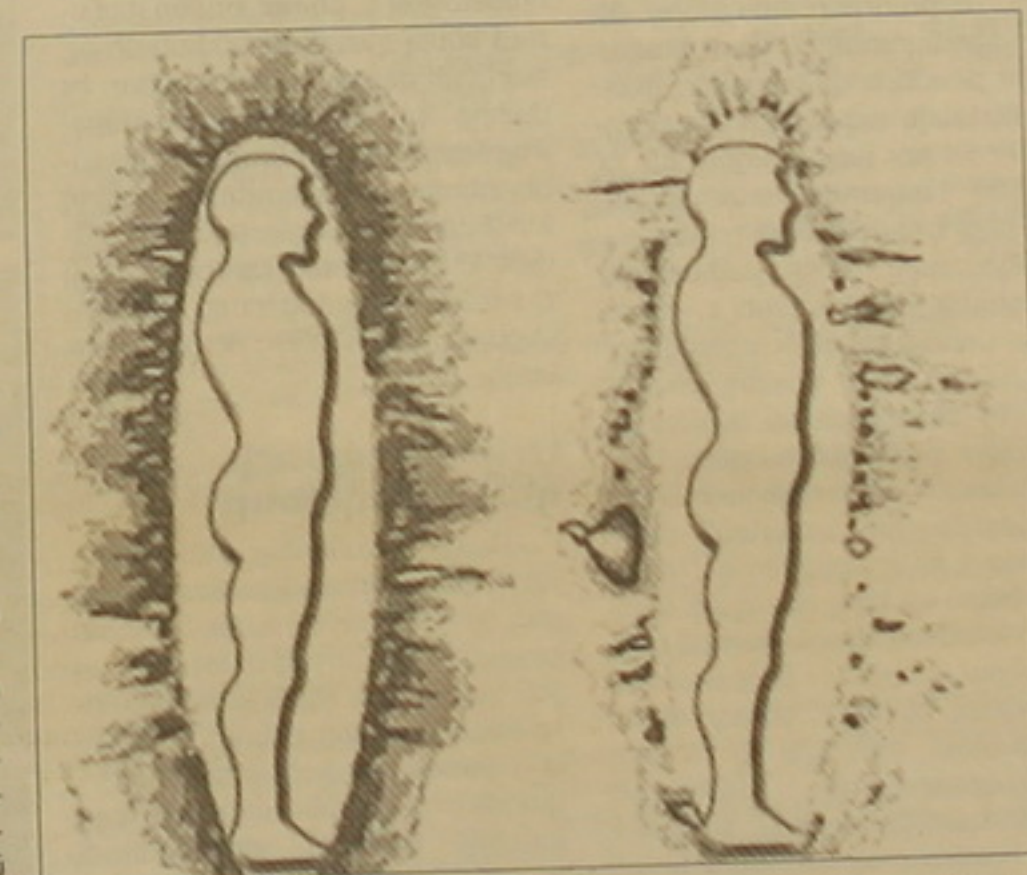
Ալսրուիս լինելը նոպասում է առողջությանը

Նաստիվում են, ժամանակին կա-սարել է մի զարմանալի գիտափորձ: Դահլիճում հանգցնում էին լույսը, Տեյլան կանգնում էր իր սարած փոփոխական հոսանքի գեներատորի վրա, միացնում բարձր հաճա-խականության իմպուլսը եւ ամ-բողջովին ծածկվում շողարձակ-մամբ եւ լուսակայծերով:

Բելառուս հետազոտող Յակոբ Նարկեւիչ-Յոլկոնը, էլեկտրագու-թյան մեթոդով ֆոտոստադիոսկո-պի վրա արձանագրելով մարդու մաս-նիկի լուսարձակումը, այդ մեթոդը զարգացրեց մարդու հոգեբանա-տանական վիճակի հետազոտման հա-մար: Նրանից հետո մեթոդը գրեթե կես դար մոտացության մասնակց: Եվ միայն 1939 թ. ռուսաստանի գիտաբաններ Կիոլիան ամուսին-ները վերստին բացահայտեցին է-լեկտրագության մեթոդը, այն ան-վանելով բարձր հաճախականու-թյան լուսանկարչություն: Սեմյոն Կիոլիանի սեղծած սարքը թույլ էր տալիս սարքեր օբյեկտներ լուսա-նկարել բարձր լարվածության դաշ-տում: Կնոջ հետ միասին էլեկտրա-մագնիսական դաշտում մասնիկի շողարձակումը լուսանկարելու բազմաթիվ գիտափորձերից հետո նա եզրակացրեց, որ այդ լուսան-կարները տեղեկություն են դառու-նակում ոչ միայն մեր ֆիզիկական առողջության, այլև հոգեվիճակի վերաբերյալ:

Ներկայումս ամբողջ աշխարհում այդ մեթոդը կոչվում է Կիոլիանի է-լեկտրա մեթոդ էլեկտրա արձանագրել մարդու լուսարձակումը: Կիոլիանի մեթոդով մասնիկը գոյանում է բարձր լարվածության էլեկտրամագ-նիսական դաշտում դրան օբյեկտի մակերեսային մոտակայում ծագող զազային լիցքաթափման շողար-ձակման շնորհիվ:

Արդեն 20-րդ դարի սկզբին Ռու-սաստանում եւ Արեւմուտքում կեն-դանի օրգանիզմների, այդ թվում մարդու նկատմամբ մոտեցումը որա-կապես փոխվեց: Դա տեղի ունե-ցավ գլխավորապես Վ. Ի. Վեր-նադսկու, Կ. Է. Տիոլկովսկու, Ա. Լ. Չիժովսկու, Վ. Մ. Բեխտերի աշ-խատանքների շնորհիվ: Ակադե-միկոս Վերնադսկին գրում էր. «Մեր շնորհիվ եւ մեր մեջ ամենուրեք, ան-դրադար, իրար մեծապես փոխարի-նելով, համընկնելով եւ բախվելով, տեղի են ունենում սարքեր երկարու-թյան այլիմերի ճառագայթումներ... Ամբողջ աշխարհում լցված է դրանով...»: Իր մեծագուրծությունե-րից մեկում Վերնադսկին սահմանել է կենդանի համակարգը. «Կենդա-

համար ճայագայթումը կենսագու-ծունեության ամիսածեոս դրսեու-րում է», գրում է Կազնաչեյը:

Այսպիսով, գիտնականները մար-դուն սկսեցին դիտարկել որոշու-թյուն սկսեցին համակարգ, որը ոչ միայն արտադրում է սեփական էներգիա, այլև կուսակում է փոխակերպում դրսից ստացվող էներգիաները: Մարդու շնորհիվ ուղեղի, սրտի, օրգա-նիզմի յուրահանցում բջիջ էլեկտրա-մագնիսական ճայագայթումների ընդհանուր դաշտը գիտնականներն ավելի ու ավելի համախառն անվա-նում են աուրա:

Ներկայումս, երբ ամբողջ աշ-խարհի առջև ծառայած է էներ-գիայի առավել արդյունավետ օգ-տագործման եւ էներգետիկ նոր աղ-բյուրների որոնման հիմնահարցը, ավելի ու ավելի լայն տարածում է գտնում մարդու էներգետիկայի, աու-րայի, կենսադաշտի կամ էներգետիկ դաշտի հասկացությունը: Մեզանից յուրահանցումի մեջ էներգետիկ հզոր-ներուժ կա, որը մեզ հնարավորու-թյուն է տալիս շարժվել, աշխատել, ապրել, սեղծագործել: Էներգա-նայությունը տեսանկյունից աու-րան կարելի է համարել մարդու է-ներգետիկ անձնագիրը:

Կիոլիանի մեթոդը աշխարհում լայնորեն օգտագործվում է ոչ միայն մարդու ֆիզիկական եւ հոգեկան վիճակի ուսումնասիրման, այլև ա-րյան, թի, ջրի եւ կուսուրուցիոն նյութերի հետազոտման նպատակով: Գիտափորձերը ցույց են տալիս, որ սարքերով ու ոչ միայն առանձին մարդկանց ճառագայթումը, այլև

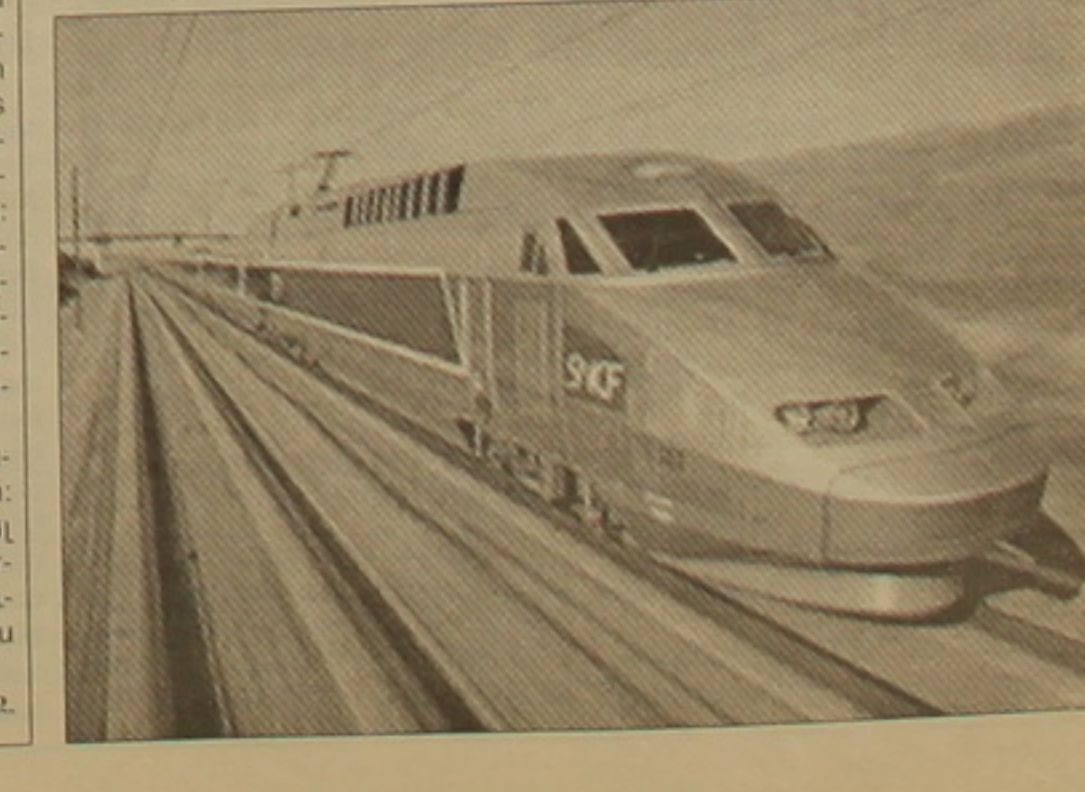
մեն ինչ) կախված է մեր էներգիայի ուղղվածության վեկտորից: Մեր ջան-քերը, էներգիան բարի գործերի ուղ-ղորդելով, մենք լցվում ենք ուժով ու ե-ռանդով, միջոցով էներգիան բացա-սական գործերի ուղղորդելով, թուլա-նում ենք: Բացասական հույզերը (ձանձուր, զայրույթ, վախ եւ այլն), բացասական մեֆերն հայտնում են է-ներգետիկան, թուլանում է ճառա-գայթումը, նվազում լուսարձակման ընդհանուր մակերեսը, ի հայտ են գալիս ճառագայթումից զուրկ տեղեր: Էներգետիկան կարելի է վերա-կանգնել եւ նույնիսկ ուժեղացնել: Դրան նոպասում են բնության հետ եզրակցել եւ արվեստի գործերը: Դրա-կան աղբյուրություն է գործում նաեւ դասական երաժշտությունը: Ներ-կայումս բժշկության մեջ վերստին կիրառվում է երաժշտական բուժու-մը: Բայց մեր էներգետիկ ներուժի վերականգնման ամենից շատ նոպասում են ուրիշների վերաբե-րյալ դրական մեֆերն եւ ողջ աշխա-րհի բարօրության հոգաբարձու-թյունը: Դրան մեր ճառագայթումը դարձ-նում են ավելի դաշտա եւ ամբող-ջական: Բարոյականությունը եւ ա-ռողջությունը սերտորեն միախուս-ված են, եւ այսուհետ լինելը օգտա-կար է առողջության համար:

Կիոլիանի մեթոդը շատերը հա-մարում են արագալի գիտություն: Այն հնարավորություն է տալիս նաեւ տեսանելի աշխարհից դուրս, դիտար-կել եւ ուսումնասիրել օրգանական բնու-թյան սարքեր օբյեկտների, ինչպես նաեւ մարդու ճառագայթումները:

Ֆրանսիական ձեռքնաքարը հասել է 553 կմ/ժամ արագության

1980-ական թվականներից Ֆրան-սիայում գործող TGV ձեռքնաքարի նոր սնուցը փետրվարի 13-ին Մարնի հաճախակա կառավարված փորձարկ-ման ժամանակ սլացել է 553 կմ/ժամ արագությամբ: Այդ հաղոր-դումը հաջող օրը հրապարակվեց «Պարիզից» թերթում, սակայն վի-ճարկվում էր, քանզի երկաթուղիների ազգային ընկերությունը եւ TGV ար-տադրող «Ալստոմ» ընկերությունը դաշտանապես չէին հաստատել սկայ փաստը:

Բայց նույն լուրը հրապարակեց «Ֆիգարո» աղբյուրի թերթը, հաստա-տելով ձեռքնաքարի արձանագրած ռեկորդային արագությունը: Թերթը նաեւ հաղորդում է, որ հունիսի 10-ին կբացվի Փարիզ-Աստաբուրգ նոր եր-կաթուղի, որով ձեռքնաքարի ուղեու-րը կկարողանա տեղ հասնել 2 ժամ 20 րոպեում՝ ներկայիս 4 ժամ-

Նոյյան ամրանը Իրանի լեռնաշղթաներում

հասցրությունների ինստիտուտի նախագահ Գրիգոր Կոնյուրը: Նա վերջերս հնագիտական, մասնակցել է մոտ 30 արշավների՝ որոնելով հասկառու Ֆին կապարանում նշված վայրերն ու իրերը:

Արշավախմբի մյուս անդամները՝ քիմիկոս, իրավաբանության եւ ֆիզիոլոգիայի հավաստի ներկայացուցիչներ, եղել են Կոնյուրի խանգավառ հետազոտողները: Նրանց թվում, ըստ ինստիտուտի սպալների, նշված են Բարի Ռանդը («Էյվիս» ֆինանսի նախկին գործադիր տնօրենը), ինչպես նաեւ Բուն Փաուելը («Բեյլոր» բժշկական համալսարանի ֆինանսի նախկին գործադիր տնօրեն), Ջորջ Մկրտումյանը եւ Ֆրենկ Թոմսոնը (գրողներ):

Ի՞նչ են իրականում հայտնաբերել

Արշավախումբը շուրջ վերադարձել իր կարծրացած փայտի կտորներով, 135 մետր երկարությամբ մի սեւ առարկայի լուսանկարներով եւ սեսանյութերով: Առարկան գտել են ծովի մակերեսից ավելի քան 4000 մետր բարձրության վրա: Գտել են նաեւ (ենթադրյալ՝ սառածացած մի փոքր հեռավորության վրա) հազարավոր բաժնի ծովախեցիներ, փայտե եւ կավե ամանների մնացորդներ, որոնք իր արդյունքում են, որ տեղանից հազարավոր տարիներ առաջ եղել է մայրցամաքային վայր:

Չգուցավոր, բայց չափազանց ոգեշնչված Կոնյուրն ասել է. «Ճիշտ է, վստահորեն ժողովուրդը արդյունքներ չունենի, բայց համոզված եմ, որ խիստ հետաքրքիր եւ առեղծվածային բան են հայտնաբերել: Միտքս խայտն է ուսախոսությունից»:

Տաղանասիկ առարկան բաղկացած է եղել «ժայռերից», որոնք բաց են եղել սեւացած փայտե հեծանների: Երջարանում գտնվող մյուս «ժայռերը» բացառապես սրճագույն են եղել: Ասուգումների արդյունքում դարձվել է, որ այդ «ժայռաքելոսները»՝ փայտե փայտի կտորներ են, ինչն էլ հիմք է սկսել հայտարարելու, որ դրանք գուցե Նոյյան ամրանի մասերն են եղել, քանի որ «մենք գիտենք Ֆին կապարանից, որ Նոյը կոտորվել է իր ամրանում»՝ ժողովուրդը են արշավախմբի անդամները: «ժայռերից» մեկը կիսավերջում մնալով է «ծովային» բաժնի, այսինքն դրանք են երկար ժամանակ ջրի սակ մնացած լինել, ինչը դարձյալ հիմք է ծառայել ենթադրելու, որ դա եւս ամրանի մի մասնիկն է:

«Դրանք այնքան տղամարդիկ են, եւ իսկական փայտի են մնան: Չարձանայի եւ միաժամանակ հրաշալի հայտնաբերություն է: Դրանք կարող են դառնալ մեզ ամենաինչ խորհրդավոր նավի մնացորդներ լինել», ասել է արշավախմբի մասնակիցներից Բոննեմանը:

Որոնումների սկիզբը

Կոնյուրն սկսել է ամրանի հետազոտումը որոնումներ կատարել «Արդյուն 15»-ի հիմնադրամից Ջիմ Իրվինի (որը ֆայնեյթ Լուսնի վրա) հետ հանդիպելուց հետո: 1980-ականներին նա Իրվինի հետ մասնակցել է Արաբս լեռան վրա հետազոտություններին: Արդյունքներից դժգոհ մնալով սկսել է այլ վայրերում փնտրել սառչանը: Վերստին կարգալով Ֆին կապարանը, նա հասկառու ու շարժվող լեռան վրա դարձրել է զբոսայգի այն տեղերին (գլխ. 11), որտեղ նշված է, որ Նոյի հետնորդները Միջագետքի հովիտ են եկել արեւելից: Նա ենթադրել է, որ դա դրանք են լինել Իրանի հյուսիսային մասերը: Այդ հարցում նա ենթադրություններ

հաստատել են, երբ կարգալով է հին դասաբաններից Նիկոլաս Դամասկոսուց եւ Ֆլավիոս ժոզեֆի գրությունները, որոնցում նշված է, որ սառչանի փայտանյութը դրանք է որ գտնվելու լինի Իրանի բարձր լեռնաշղթաներում:

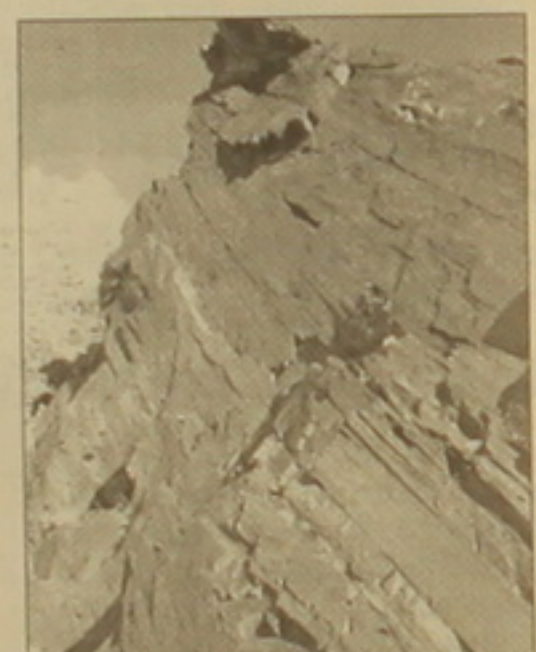
Գրիգոր Կոնյուրն առաջինը չէ, որ սառչանի հանգրվանի վայրը համարում է Իրանի հյուսիսային մասում գտնվող լեռնաշղթաները: 1943-ին էլ Դեյվիս անունով բանակային մի դիտող նույնպես նշել է, որ իր տեսլի է սառչանի մնացորդները Իրանյան բարձր լեռներից մեկի վրա: Սերժանտ Դեյվիսը ճանաչողաբանական-ինժեներ է եղել եւ աշխատել է Իրանում երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին: Մասնակցել է Պարսից ծոցից մինչեւ Կասպից ծովը ձգվող ճանաչողությունների շարժումներին: Ըստ նրա (չնայած հաստատված չէ տեղեկությունը) իրանցի ընկերները նրան տեղեկացրել են սառչանի մասին եւ առաջնորդել՝ «սեսնելու տեղանքը»: Պատերազմի ավարտին Ամերիկա վերադառնալով, նա անցել է ստի դեպարտմենտի փորձությունը, որով հաստատվել է, թե իր Իրանի լեռներում տեսել է սառչանի մնացած մի առարկայի փայտե մնացորդները: Իր մահից մի քանի տարի անց Դեյվիսը հրատարակել է իր արձանագրությունը: Իր մահից մի քանի տարի անց Դեյվիսը հրատարակել է իր արձանագրությունը: Իր մահից մի քանի տարի անց Դեյվիսը հրատարակել է իր արձանագրությունը: Իր մահից մի քանի տարի անց Դեյվիսը հրատարակել է իր արձանագրությունը:

Երկրաբանների գնահատականը

«Ջանի որ ամենամեծ չեն այցելել այդ վայրը, լուսանկարները դիտելուց հետո կարող են ասել, որ դրանք Նոյյան ամրանի հետ կապ ունենալ չեն կարող: Սեւ (կամ սեւացած) իրը մնան է ժայռի քելոսի եւ մոտակից լուսանկարված «հեծանների» կադրերը ցույց են տալիս, որ այդ ամրանը սարածից տեղեկանական բարձրան է ենթարկված եղել: Դրանք ավելի մնան են ժայռաքելոսների, քան փայտե հեծանների: Դրանց մեծամասնության վրա հասկառու են ժայռերի ծալվածքները: Այդ շերտերը ժամանակի ընթացքում կերտարանափոխվում են իրենց մեջ դարձնելով կոնգլոմերատային աղբյուրային սակ: Առաջանում են նորանոր ճեղքեր: Դրանց փակվելու եւ ձեւը կախված է ժայռի տեսակից եւ կերտարանափոխման ուժգնությունից: Դա այսպես կոչված ժայռի «թերթակներ» է կամ «սաղարթավորվել», գրում է Թաս Ուոլերը:

Արշավախմբի անդամներից՝ նավթի եւ գազի գծով երկրաբան Ռեգ Լայլը նույնպես վերադառնալով է արձագանքել Կոնյուրի վարկածին, ասելով, որ «գտնված բազալտը թուրք է հիպոթեզում, եւ մնան չէ ձեռնով սազված անտառային»:

Նա վիճարկել է, որ եթե իրոք փայտե սառչանի մնացորդ է, ապա ինչպե՞ս է, որ այդպիսի փայտե լեռան վրա: «Նման երեւոյթի համար», նշել է նա, «փայտը դրանք է երջարանված լինել հանրապետությունում հարուստ լուծույթներով, որոնց կլանումից էլ կարող էր փայտե լեռան վրա դառնալ: Բայց մնան բան դժվար թե կատարվել լեռան լանջին բազալտ փայտե կառուցվածի հետ: Ուստի ավելի հավանական է, որ փայտե այդ կառուցվածին այդպիսի մեծ բարձրության վրա ենթարկվել է անձրեւի եւ ձյան տեղումների ազդեցության, իսկ անձրեւն ու ձյունը մնան հանրապետությունները չեն դառնալու»:

Ավելի բաց հարցեր, քան դասախոսություններ

Բիրիլական ուսումնասիրությունների արդյունքում 7.800 բառ դասարանային բառարանում է հրատարակվել, որտեղ Կոնյուրի վարկածի «դիտարկումներն ու թերություններն» են մասնակցված: «Ներքին Ջեոգրաֆիկ» արդյունքում նույնպես կենսաբանության եւ ենթարկվել Կոնյուրի «փաստարկները»:

«Չայտնաբերությունը» եւ այդ մասին արված հայտարարություններն ավելի բաց հարցեր են առաջացրել, քան դասախոսությունները: Կոնյուրի ժողովուրդը կամ ենթադրությունները հիմնավորված

Վերջին մի ամի օրերին CNN հեռուստակայանը հաղորդումներ է սփռում այն մասին, որ Միացյալ Նահանգների Տեխաս նահանգից մի խումբ արկածախնդիրներ Ֆլուսիսային Իրանի «Թախթե Սուլեյման» (Սուլեյմանի գահից) կամ Էլ-բուրս լեռնաշղթայի «Սուլեյման» կոչվող լեռնագագաթի մոտ ժայռերի լանջին հայտնաբերել են Նոյյան ամրանի մնացորդները:

Իրականում հայտնաբերությունը եղել է անցած հուլիսին, բայց

հավանաբար արշավախմբի գտնվածքը դրանք է մանրագրիկ ուսումնասիրվելու եւ այնուհետ հայտարարություն արվել:

Ովե՞ր են մասնակցել արշավին

Տասնչորս հոգուց բաղկացած արշավախմբի առաջնորդը եղել է Բեյգ (Bible Archeology Search and Exploration) Ասվածաբանական հնագիտական որոնումների եւ հե-

Նոր վարկածներ

Ղեչից
 չեն եւ անկասկած կարժանանան րիստոնյա հավասարակշռութիւնը: Այդ կրօնական գործեր բացահայտող Կոնգրէսը (Կոնգրէսը), որ հետազոտող է դարձել, իր սենսացիոն հայտարարութիւններով ստիպել է մի քանի հավասարակշռութիւն եւ իրավաբանի

խանցված Աստվածաբանական այն դաստիարակները, որ զրիւնդից եւ հին աշխարհի կրօնաւարներից հետո, նոր մարդկության նախահայր Նոյը աստուծո հրամանով, իր ընտանիքի ու անդամների եւ կենդանական աշխարհի յուրաքանչյուր սեռակից 2 ներկայացուցիչների ընկերակցությամբ փրկվել է վաղորմ դաս-

մեկնել Իրան եւ բարձրանալ Լեռնաճոթան իրենց աշխարհի սեռերը: Այդ «սեռաբանական»: Նրանք առավել քան հուսալիք են եղել:

«Ի Լեռնա Արարատայ»
 Սեզ մնում է աղափիմել միջնադարի ազգայնական մեզ փո-

րասկան աղափիմել հանգրվանելով «ի Լեռնա Արարատայ» (Գիրք Օճնորդ զ. Ը. 4):
 Մասին առաջ կատարված բազմաթիվ արբանյակային նկարահանումներ աղափուցել են այս վարկածը:

Ի նչոյն բուրգերը Եգիպտոսի համար, այնուհետ էլ Սթոունհենջը Մեծ Բրիտանիայի համար ազգային հարստություն է համարվում: Եվ ինչոյն բուրգերը, Սթոունհենջը էլ դասված է առեղծվածային ենթադրություններով: Մինչեւ օրս ճշգրտված չեն նրա կառուցման ճշգրիտ թվականը, օգտագործված միջոցները եւ մասնավոր շինարարական նյութերը կամ նյութակերպը: Ըստ ենթադրությունների, դա կարող էր լինել նախադասական աստղադիտարան, հին աստվածներին դրոշմելու սրբավայր, կամ էլ դամբարան, որտեղ թաղել են բարձրաստիճան անձնավորություններին: Վարկած կա նույնիսկ այն մասին, որ դա որոշու կայան կարող էր ծառայած լի-

Սթոունհենջի առեղծվածը բացահայտվում է

Շինարարների սնտ, դասաւորումի վայրեր եւ խրախճանաբային հյուրանոցներ մոտակա ավանում

նել այլ մոլորակներից դեղի երկիր թռչող «սկավառակների» կամ «սիտ-գերանավերի» համար:

Բայց եթե կառուցման նյութակերպերը եւ օգտագործման շուրջ կարծիքները տարբեր են, ապա կառուցի անհրաժեշտության եւ կարեւորության շուրջ ենթադրությունները միանգամայն են: Դա դասաւորական շինություն չէր կարող լինել եւ ղեկ է ունենար հսակ նշանակություն, կարեւոր դեր այդ ժամանակվա հասարակական կյանքում:

Անգլիայի հարավային մասում վերջերս կատարված ուղեւորների արդյունքները հաստատում են այս միջոցը: Ավելին, հայտնաբերված շինարարների սնտն ու դասաւորումի վայրերը խոսում են այն մասին, որ Սթոունհենջն առանձին, մեկուսացված կառուցված չէր, այլ նախադասական կարեւորագույն մի ավանի բաղկացուցիչ մասը: Այս մասին է հայտարարել հունվարի 30-ին «Նեւերն Տեղաբնակից Սրբաբնակի» (Ազգային աշխարհագրական ընկերություն) բաժնիներից «Նեւերն Տեղաբնակից Սրբաբնակի» աշխատակից Տեյմո Օուենը:

Ու Քարի դարաշրջանի ամենամեծ ավանը ղեկավար էր Դարիզոն Ուոլդոն, 2006 թվի սեպտեմբերին: Դա եղել է աշխարհին մինչ օրս հայտնի խոշորագույն հենց՝ քարանձաւ կամ ամրություն՝ 2.8 կմ հեռավորության վրա «Սուզերի Փլեյնոն» (հարթավայր) գտնվող քարանձաւի հսկայական կանգուն փորի հայտնի համալիրը:

Դարիզոնը հնէաբանները հայտնաբերել են 8 փայտ սնտի հիմքեր եւ ավերակ մնացորդներ, որոնք 4.600 տարեկան հնություն ունեն եւ հանրահայտ են Սթոունհենջի շինարարության սարքավի հետ: Տարածի ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ մոտ 30 մասնախմբի շինություններ են եղել այնտեղ, որոնք կառուցվել են մ. թ. ա. 2066-2500 թվականներին: Հայտնաբերված 6 սնտից յուրաքանչյուրն ունեցել է մոտ 1.5 կմ. մ. տարածք, փայտե դասեր եւ կավե հասակներ: Ըստ «Սթոունհենջ Ռիվերսայթ յուրաքանչյուր» (Սթոունհենջի ա-

նախնայա տարածքների ուսումնասիրման ծրագիր) ղեկավար Մայք Գարթեր Պիտերսոնի, ենթադրվում է, որ սնտում եղել են կրակարաններ եւ կահույք (անկողին, դահլիճ): Այս գլխավոր ավանից դեղի արեւմուտք երկու ուղիով բնակավայրեր են հայտնաբերվել Մանչեսթրի համալսարանի ուղիով: Տուլիան Թոմասի արեւելախմբի կողմից: Ըստ նրա կարծիքով սնտների, նվազագույնը երեք այլ բնակավայրեր եւ կարող են լինել տարածված: Ծրագրի մասնակցող խմբի մասնագետները համոզված են, որ արեւմուտքում գտնվող այդ տարածքի շինությունները հավանաբար եղել են առաջնորդների կամ կրեմացիայի բնակարաններ: Նրանք համայնից մեկուսացված են արել:

Ըստ մեկ այլ բացատրության, այդ բնակարաններն օգտագործվել են ծիսակատարությունների համար: «Դրանք կարող էին լինել դամբարաններ, դասաւորումի վայրեր, կամ էլ ոգեկոչման կենտրոններ», ասել է Թոմասը:

Բնակարանների խումբը 27 մետր կայնությամբ եւ 170 մետր երկարությամբ մի փողոցի վրա է եղել, որը Դարիզոնում գտնվող հսկայական քարանձաւի փայտե սարածից միացրել է Եվրոպային: Նմանափոխ մի փողոց էլ Սթոունհենջի տարածքում էր միացրել Եվրոպային: Ըստ մասնագետների, այս երկուսի մասնությունն ու մի փոքր հեռավորությամբ այլ գուգաիտ փողոցների հնարավոր ներկայությունն աղափուց են, որ դրանք բոլորը մի մեծ կրեմացիայի համալիրի մաս են կազմել: Մարդիկ գեթ երկայնակ իրենց բնակավայրերից մեկնել են այդ սուր վայրերը կարեւոր ծիսակատարությունների մասնակցելու նպատակով: Այդ փողոցները նաեւ ինչ-որ ձեւով կապված են եղել ամառային ամենաերկար եւ ձմեռային ամենալարձ օրերի արեւածագի եւ արեւմուտքի ժամանակների հետ:

«Դարիզոնի բնակավայրը հար եւ մնացել է Սթոունհենջի բնակավայրին», նշում է Գարթեր Պիտերսոնը, որի համոզմամբ ու Քարի դարի կամ Նեոլիթի դարաշրջանի ավանը

ծիսակատարությունների ժամանակ դարձել է «հյուրանոցային հողաբնակ»: Այնտեղ գտնվել են կաշի խեղձեր, կենդանիներ մորթելու համար նախատեսված գործիքներ, մեծ քանակությամբ կավե ավաններ, կենդանիների ոսկորներ, նախնադարյան խոզի ասամներ եւ այլն:

Այդ բոլորը, ըստ Պիտերսոնի, աղափուց են, որ մարդիկ եկել են այնտեղ «խրախճանաբայ եւ տնայնաբնութային»: Բայց ամենաինտերսակականն այն է, որ նա «կյանքի» եւ «մահվան» իմաստ է վերագրում Դարիզոնի եւ Սթոունհենջի այդ վայրերին: Դարիզոնը եւ մնացած կառուցված փայտե ժամանակավոր կացարանները, նրա կարծիքով, ուսուցիչային, աղափուց եւ կյանք վայելելու են ծառայել, իսկ Սթոունհենջի կայուն մեկայինները՝ հսկայական փայտե կոնստրուկցիաները եւ կյանքի ավարտը, մահը: Դարիզոնում տեղի ունեցած խրախճանաբայից հետո, իր համոզմամբ, դասաւորումի մասնակցները գեթ երկայնակ փայտե իրենց մեջքայինների անհնչացած մարմինները գցել են գետը, որն էլ դրանք հոսանքն ի վար փոխադրել է Սթոունհենջի տարածքը:

«Ենթադրում են, որ դրանք դառաւորի մեջ դրված մարմիններ են եղել կամ էլ դիակիզման առաջացած մոխիրների սպիտակներ», ասել է նա՝ բացատրելով, որ գետը փաստորեն ծառայել է որպէս «միջնորդ» երկայնի եւ անդրերկայինի միջոց:

Ամբողջ գեթ երկայնակ հայտնաբերվել են դիակիզման համար օգտագործված փայտե բեկորներ: «Սա խոսում է այն մասին, որ ծիսակատարությանը մասնակցողներից ոմանք գուցե փայտե ամբողջ տարածք մինչեւ Սթոունհենջ կամ լասանակերպով հասել այնտեղ իրենց մեջքայինների հողին հանձնելու համար», ավելացրել է Պիտերսոնը: Կարելի է ենթադրել նաեւ, որ Սթոունհենջը եղել է «ոգեղեն մի վայր» կամ «սրբավայր գերեզմանատուն»:

Բրիտանիայի համալսարանից հնէաբան եւ երկրաբան Տեոնա Պոլարդը նույնպէս կարծում է, որ սեր կարող էր զոյություն ունենա Նեոլիթի ժամանակահատվածի մահացած մարմինների միջոց, որովհետեւ Սթոունհենջում հայտնաբերվել են մեծ քանակությամբ անհնչացած մարմինների մնացորդներ:

«Սթոունհենջն առանձին մեկուսացված կառուցված համալիրը հասարակելով, մեծ աշխարհային ներքին ամբողջ բնադասերի բաղկացուցիչ մասը լինելու տեսակետը», ավելացրել է Մանչեսթրի համալսարանի ուղիով Տուլիան Թոմասը, ով համոզված չէր լինելով հանդերձ, նոր բացահայտմանը խիստ կարեւոր է համարում:

Պատասխան
 ՏԵՄՈՒ ԾՈՒՆԿՅԱՆԷ

Ինչ են անում ամեն լավագույնը ենթակա անհավանական բնական փոփոխությունները: Բնականաբար, ձեռքերը ծալած չեն նստում, այլ զստվելով սազմադրվում և վախճ, ինչ միջոցով ուղում է լինի, բնականաբար ամրացնելու հնարներ են փնտրում: Իսկ թե նրանցից ամեն մեկը սարված է սեփական եսակենսոն հոգսերով, գիտակցում, բայց չի ուզում մտածել գլխավոր խնդրի մասին, աղետը չի ուզում: Նման ընթացիկներում, սովորաբար, մի սթափ ձայն, այնուամենայնիվ, լինում է, որ հակառակ մյուսների անհարթություն, ժամանակ առ ժամանակ համառորեն զգուցացնում է հնարավոր մասին: Նրան բարեբաղնում են չլսել, ինչպես այսօր աշխարհի հազարավոր գիտնականներին, որոնք սազմադրված ձայն են բարձրացրել մոլորակի գլոբալ սաֆագման վստահի դեմ:

Այո, մեր մոլորակը հայտնվել է հենց այսպիսի վիճակում: Ծանրակալի վրա ու հզորություն ունեցող երկրները, որոնցից է գլխավորապես կախված խնդրի լուծումը, զբաղված են միայն փլվելու ռիսկի սահմաններում հայտնված մարդկանց ֆանալը: «Երկիրը սենդվախի մեջ է, նրա ջերմաստիճանն անընդհատ բարձրանում է, կարող է էլի բարձրանալ, մինչև 8 աստիճան, եւ երկրի մակերեսային մեծ մասն անմարդաբնակ կդառնա, կկործանվեն միլիարդավոր մարդկային կյանքեր», հայտարարում է հանրահայտ կլիմայագետ, այսօր կոչված «Գեայի թեորիայի» (Գեան հունական դիցաբանության մեջ անձնավորում է երկիրը) հեղինակ Ջեյմս Լավլոկը, «Երկիրն աղոթում է իբրև մի միասնական, ինքնաբերական վոլո օրգանիզմ: Նրա՝ մեզ հայտնի բոլոր համակարգերը, գործում են հակադարձ գործողության մեխանիզմով: Եվ զայնուհանդերձ ցանկացած վաստակուն կամիաստեում կգերազանցեն այն իրողությունները, որոնք կառավարում են ի տասախան ողջ աշխարհով մեկ աղյուսաբերական թափոնների, ածխաթթու գազի արձանդանների»:

Դեռ 1827 թվականին ֆրանսիացի ֆիզիկոս ժոզեֆ Ֆուրիեն հայտնագործեց, որ երկրի մթնոլորտը ջերմոցային աղակով յուրաքանչյուր գործառույթ է իրականացնում՝ իր միջով անցկացնելով արեւի ջերմությունը եւ չթողնելով, որ այն մոլորակից սփռվի: Երկիրը ստանում է արեւի ճառագայթներով, այսօրից սփռված արեւային ճառագայթները (որոնք առաջանում են, երբ երկրի մակերեսային սաֆանում է արեւի ճառագայթներով), այսօրից սփռված մթնոլորտում տաքելով ջերմության որոշակի ֆանալ: Այս գործընթացը տեղի է ունենում ջրային գոլորշիների, ածխաթթու գազի շնորհիվ: Եթե դա այդպես չլիներ, ապա երկրագունդը 30 աստիճանով ավելի սառը կլիներ, եւ կյանքն անհնար կդառնար նրա վրա:

Վերջին սասնամյակում «ջերմոցային» գազերի ֆանալն ու սեսականին անմասնադեմ աճել են մթնոլորտում՝ խախտելով ջերմային հավասարակշիռը, ստեղծելով խիստ անհավասարակալի վիճակ, որի հետևանքով մթնոլորտի ստորին շերտը զգուցան ավելի է սաֆանում: Ավելացել են ֆտորածխաջրածինները, իսկ ջերմոցային էֆեկտի գլխավոր հանցավոր ածխաթթու գազի շարժումը կախված է արեւի ճառագայթների վրա վառելանյութի այրման ուղղակի հետեանում է: Համաձու վառելիքի անվտանգության օգտագործման ընթացքում ջերմոցային գազերի (ածխածնի երկօ-

սիդ, մեթան, ազոտի եմփոխի) արձանդաններն այսօր ստեղծում են գլոբալ ջերմային էֆեկտ, որի ռիսկոսը խախտելով ու բարձրացնելով խախտելով կլիմայական հավասարակշռությունը: Հենց դա էլ հանգում է մեծ ու փոքր աղետների:

Կլիմայի փոփոխության օրգանակային կոնվենցիայի հրատարակմամբ /1992 թվական, Ռիո Դե Ժանեյրո/ համաշխարհային հանրությունը փրկության ծրագիր կազմելու առաջին փորձը կատարեց: 1997 թվականին ստորագրվեց նաեւ Կիոտոյի համաձայնագրությունը: Երկուսի նպատակն էլ մեկն է՝ կրճատել համաշխարհային նավթի, գազի, ածուխի օգտագործումը: Զարգացած երկրները լարվել են 2008-2012 թվականների ընթացքում մինչև 8 տոկոսով կրճատել ածխաթթու գազի արձանդանները 1990 թվականի ցուցանիշի համեմատ: 2004 թվականին այդ արձանագրությունն արդեն ստորագրել էին 106 երկրներ:

աղբյուրների օգտագործման: «Այն, ինչ արդեն կա այսօր, կարելի է համեմատել այն իրավիճակի հետ, երբ Բո երկրամասերը դադարել են գործել: Զու հոպսն արհեստական երկրամաս է, եւ դու չես կարող այն մեծել, ֆանի որ այլընտրանք մասն է», այսպիսի դիմում համեմատություն է անում Լավլոկը: Ածխաթթու գազի կրճատման դեմ առաջին միակ այլընտրանքը Կիոտոյի արձանագրությունն է, որի գործողության առաջին փուլի ժամկետն ավարտվում է 2012 թվականին: Այնուամենայնիվ, աշխարհի հզոր ղեկավարները՝ ԱՄՆ-ը, մեծում է ստորագրել այն: Նրա անօրգանակային ինքնաբերականությունը կործանարար կլիմի ոչ միայն իր, այլեւ ողջ աշխարհի համար: Անվտանգության եւ դարձել նաեւ սնտեսական վերել աղբյուր Հնդկաստանն ու Չինաստանը, որ ամեն շատերն արձանդաններ են կառուցվում: Այս երկրները, հանուն ջերմոցային էֆեկտի կրճատման, կհամաձայնվեն արգելա-

մեծություն հոչակումը: Գիտնականների զգուցանումը մեծացել է, գլոբալ սաֆագման կանխատեսումներից զատ ավելի արագ է ընթանում:

ԱՄԿ-ի ղեկավարող կազմված՝ Կլիմայի փոփոխության փորձագետների միջկառավարական խմբի արդեն 3-րդ զեկույցը, առաջին անգամ կիրառելով անընթացակա տիտեսներ բնության հանդեպ մարդու տառապանքները վերաբերումնի վերաբերյալ, հայտարարեց, որ կլիմայի ջերմացումը մարդու՝ բնությանը հակառակ անընթացակա գործողությունների աղբյուրն է:

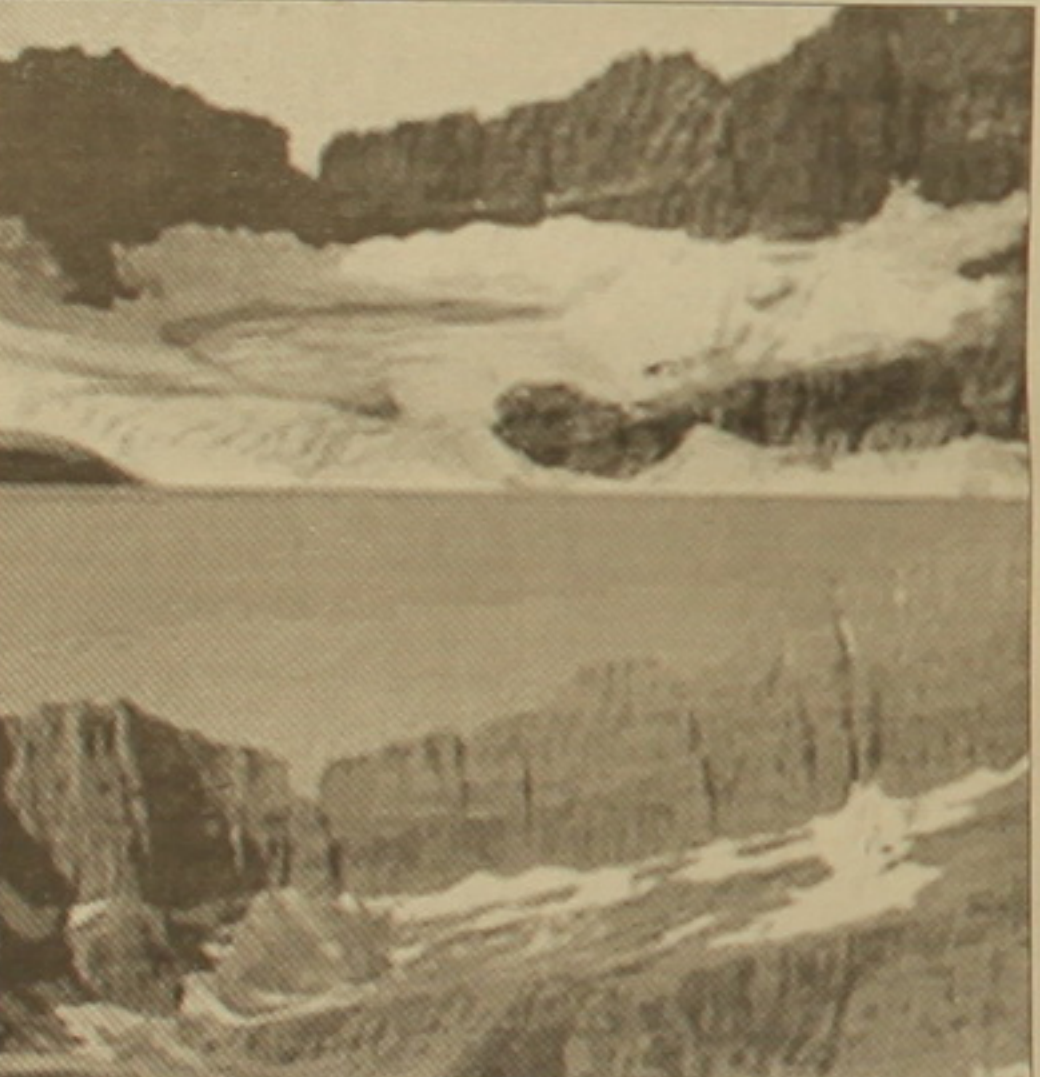
Դրանց հետեանմով հարյուրամյակի վերջին մոլորակի միջին ջերմաստիճանը 1-6 աստիճանով կբարձրանա: Համաշխարհային օվկիանոսում ջրի մակարդակը կբարձրանա առավելագույնը 59 սմ-ով, իսկ թե մարդկությունը չկարողանա աղետի դեմ ինչ որ կերպ առնել, եւ 20 սմ-ով կավելանա այդ նշագիծը:

Համընդհանուր վստահի դեմ հիմնական խնդիրն ոչ թե վստահա-

ների ներկայացրած վերջին զեկույցը Փարիզում: ExxonMobil կազմակերպությունն այդ նպատակով 1,6 մլն դոլար է տրամադրել Բուեի վարչակազմի գրադանային գիտնական հաստատությունը՝ American Enterprise Institute-ին: «Դա հուսահատաբար է, որով վարչակազմը փորձում է հանուն իր ֆադաֆական շահերի աղավաղել գիտությունը», հայտարարել է Արեւելյան Անգլիայի կլիմայական հետազոտությունների կենտրոնի գիտնական Դեյվիդ Վայնբերգը: Հիտեցնեմ, որ կլիմայի փոփոխության մասին ԱՄԿ-ի ղեկավարող փեթվադին ներկայացված զեկույցը համարվում է առավել բովանդակալիցն ու լիարժեքը առաջուր կատարված ուսումնասիրությունների մեջ: Այն ժողովում է Կիոտոյի արձանագրության ղեկավարող շահափութ իրականացման անհրաժեշտությունը, որից ստատակում ու ամեն կերպ փորձում է խուսափել ԱՄՆ-ը:

Կլիմայաբանների համոզմամբ, ոչ միայն արձանդանների կրճա-

Կլիմայական փոփոխությունները մոլորակն իր շավղից դուրս են նետել

Գլոբալ տառանալիք

Վոր արձանդանները հիմնովին վերացնել են, որն անհնար է սնտեսական զարգացման առկա մակարդակների դեմում, այլ գոնե դրանք կայուն վիճակում ղեկավարող ձեռքերով էլ ավելի չվստարացնելու համար:

Բուեի վարչակազմը խիստ գրախնություն է սկսել

Բնականաբար, գիտնականների փարիզյան համաժողովի չափազանց հոռետեսական կանխատեսումները Բուեի վարչակազմը ոչ միայն շահադրամը ընդունեց, այլեւ այժմ հնարներ է որոնում դրանց հակադարձելու համար:

Փետրվարի սկզբին ԱՄՆ կոնգրեսում տեղի ունեցան հասարակական լսումներ, որոնք կազմակերպել էին գիտնականները եւ հասարակական կազմակերպությունները: Նրանք մեղադրանքի սուր խոսքեր ուղղեցին Բուեի վարչակազմին, որը ղարբերաբար միջամտում է կլիմայաբանների աշխատանքին՝ փորձելով ղողարկել գլոբալ ջերմացման վերաբերյալ խաղաղակամաբար աննպաստ փաստեր: Գրախնությունը հասել է այն մակարդակի, որ արգելվել են «գլոբալ ջերմացում» եւ «կլիմայի փոփոխություն» արտահայտությունների օգտագործումը ղեկավարող հաստատություններում: Մոխսակ տունը գիտական զեկույցներից սրբում է այս կարգի հիշատակումները, կրճատել է նաեւ կլիմայական հետազոտություններին հակազդող ֆինանսավորումները: Խնդրով մասնագետներից 1600 գիտնականների 46 տոկոսը հարցումների ժամանակ հայտարարել է, որ իրենց նախագրագրել են չօգտագործել այդ արտահայտություններն իրենց զեկույցներում ու աշխատություններում: 43 տոկոսն ասել է, որ իրենց արդեն հրատարակած աշխատություններից սրբագրել են գիտական եզրահանգումները: 38 տոկոսն առաջին աղբյուրներից տեղյակ է, որ կլիմայի մասին գիտական ինֆորմացիան «վազվազում» է ինտերնետային կայքերից եւ տղազի աշխատություններից:

Վարչակազմին այս հարցում մեծ աջակցություն են ցուցաբերում ամերիկացի նախարարությունները: Նրանք խոստացել են առատորեն վարձատրել այն գիտնականներին, ովքեր կփնտրեն գլոբալ սաֆագման վերաբերյալ 1300 գիտնական-

տունը, այլեւ գյուղատնտեսության մեջ առավել բարեփոխված մեթոդների հրատարակող կարող է ինչ որ չափով փոխել իրավիճակը: Ֆերմերային սնտեսություններն ամենամեղակալ ճանադարիով ձեւափոխում են երկրի մակերեսային, կլանում հսկայաֆանակ թարմ ջուր: Գիտնականները ղողում են, որ մոլորակի համար զատ ավելի լավ կլիման, եթե գյուղատնտեսական հողատարածքները վերադառնային նախնական վիճակին՝ անտառների ու մարգագետինների: Միեւնույնն է, գլոբալ սաֆագման առաջին զոդը հետ լինելու են ֆերմերային սնտեսությունները, ֆանի որ երեսը սրբելու, անադասացնելու է ամեն ինչ:

Շիմա

Հիմա արդեն կլիմայական աղետներ սկսվել են մոլորակով մեկ, գլոբալ սաֆագման միանգամայն ծանրակալից զգացնել է սալիս ներկայությունը:

Բիտանացի օդերևութաբանների կանխատեսումներով 2007 թվականը կլիմայի ամենաճոգ տարին մոլորակի համար: Այս տարի երկրի մակերեսային վրա միջին տարեկան ջերմաստիճանը 0,54 աստիճանով կգերազանցի 1998 թվականի ռեկորդային ցուցանիշը: 2006 թվականը Մեծ Բրիտանիայի համար արդեն այդպիսին էր. այստեղ գրանցվեց 1914 թվականից ի վեր տարեկան միջին ամենաբարձր ջերմաստիճանը: Բիտանացիները գլոբալ սաֆագման ղեկավարումները ֆանում նույնն են նաեւ այսօր աշխարհի, լուրջ խթան՝ խաղաղովկանոսյան «Էլ Միոն» անվանված բնական ֆենոմենի ներգործությունը: «Էլ Միոն» հասկանալիում է բացառիկ սաֆ հոսանքներով, որոնք գործում են Հարավային Ամերիկայի ափերին եւ այնտեղ հզոր են, որ ազդում են ողջ մոլորակի ջերմաստիճանի վրա: Այս ընթացքում եվրոպայում, ԱՄՆ-ում արձանագրվող կլիմայական ավերածությունները նրա գործողության հետեանմ են եւ կարունակվեն մինչև մարտ ամսվա վերջը:

Մոտ 70 տոկոսով կրճատվել են կլիմայաբանների ծրագրերը, այնտեղ, որ գիտնականները կարծում են, որ առատակալան լեռան հավերժական ստոյունները կարող են զատ զատակ անհետանալ:

ԱԶԳ

ՄԵՃԱԿՈՒԼՅԹ

2006 թ. նոյեմբերի 24-ին Տրադիցիոնի արվեստի բաժնի (Սառնաթ թիլաթրոնու) բաժնետիրները բեմ բարձրացրեց Հակոբ Պարոնյանի ուղիղ 120 արի առաջ 1886-ին գրած «Պաղատար աղբար» կասակերգությունը, որի մասին բուրավական մամուլը բազմաթիվ հիացական հոդվածներ տպագրեց, իսկ մեծադիր «Եվրենսել» թերթը բեմելի հաջորդ օրն իսկ մեկ ամբողջ էջ նվիրեց բաժնետիրական այս իրադարձությանը, այն վերնագրելով «Պաղատար աղբարը վերադարձավ ծնած հողը»:

Ներկայացման առթիվ հրատարակվել է նաև 16 էջանոց, լավորակ, գունավոր գրույկ, որը բուրավական դիտաստեսին ծանոթացնում է Հա-

վորները, բայց ցանկացել է, որ հայ հեղինակի գործը բեմադրի հայ ռեժիսորը: Երբ նա 2006-ի աշնանը մասնակցում էր Երևանում կայացող «Հայ ֆես» փառատոնին, նրան իմ թեկնածությունն են առաջարկում Տիրանը եւ նրա ֆիլմերը՝ կինոյի ու թատրոնի մասին բազմաթիվ հոդվածների հեղինակ, «Ակոսի» թրթակից Շուկինար Լոմազյանը:

2006-ի հոկտեմբերի սկզբներին 4-5 անգամ հանդիպեցին Երևանում: Մեր զրույցներն անընդհատ ղեկավարում էին Բաղդասարի օտը: Չենգիմը բավականին հետաքրքիր անձնավորություն է: Կարգացել էր Հայաստանի, Միջերկրածովյանի խաղի մասին, երբ եղա նրա

համար անվճար էր, անգամ թուրքական էր: Նաև այս շրջանի շնորհիվ էր, որ թատրոնի հետ փոխադարձ հասկացողության հասանք: Ես նրան ասացի, որ չեմ ուզում իմ խոսքերը թարգմանի բառացի, այլ թարգմանի ասելիս եւ նա կարողացավ այդ ժամանակ ասել:

Պատասխանեց, որ իմ խոսքերը խոսքի վերջում ուրեմ հայերեն բառ կամ արտահայտություն էին ասում, օրինակ՝ Բաղդասարը իր մեծախոսության վերջում ասում էր. «Վա՛յ, աշխարհ, վա՛յ...»: Ներկայացման հետոսներն իրար դիմում էին հայերեն՝ ֆիլմի Անու, Պաղատար աղբար: Եվ այդ ամենը ստեղծում էր կուլ-

«Պաղատար աղբար» Տրայիգոնում

կոր Պարոնյանի կյանքին ու ստեղծագործություններին, Օսմանյան Թուրքիայում հայկական թատրոնի դաստիարակը, բարձրակարգ Տիրան Լոմազյանի եւ բեմադրիչի Հրանտ Հակոբյանի կենսագրականներին: Տպագրվել են նաև Հակոբ Պարոնյանի, Տիրան Լոմազյանի, Արուսյակ Փափազյանի, Սիրանույշի, Թովմաս Ֆեյուլձյանի եւ թատրոնի այլ նվիրյալների, ներկայացման արքեր դրվագների լուսանկարները:

«Ազգ» թերթի ընթերցողներին բաժնետիրական այս իրադարձությունն ավելի մանրամասն ներկայացնելու նպատակով գրուցեցիմք բեմադրիչի Հրանտ Հակոբյանի հետ:

- Հրանտ, խնդրում եմ զրույցի ֆոնը սահմանելու մասին:

- 1974 թ. կնոջս՝ Ռուզաննայի հետ ավարտել եմ Երևանի Խ. Աբովյանի անվան հայկական ռեժիսորական մանկավարժական ինստիտուտի կուլտուրայի ֆակուլտետի ռեժիսորական բաժինը: Առաջին օրը մանկավարժներն էին: Նորաբաց բաժնի նպատակը ոչ միայն թատրոնի, այլև կինոյի ռեժիսորներ դաստիարակելն էր: Ավարտելուց հետո ես ու կինոս հինգ արի աշխատեցիմք Իջեանի Արմեն Գուլակյանի անվան դրամատիկական թատրոնում, ես՝ գլխավոր ռեժիսոր, կինո՝ ռեժիսոր: Բեմադրեցիմք հայ, ռուս եւ եվրոպացի դրամատուրգների 14 ներկայացում: Իջեանից հետո եկա «Հայֆիլմ», ցանկանում էի խաղարկային ֆիլմ նկարել, բայց այն ժամանակ նկարվող ֆիլմերի ֆանակը ֆիլ էր: Սկզբում աշխատեցի աշխատեցի, հետո երկրորդ ռեժիսոր, փորձ ձեռք բերեցի, ծանոթացա կինոարտադրությանը, իսկ 1987 թ. «Հայկ» կինոստուդիայի գեղարվեստական ղեկավար Ռուբեն Գեուրգյանից աշխատանքի հրավեր ստացա: Սկսեցի նկարել վավերագրական ֆիլմեր: Նկարահանած երեսուցից ավելի վավերագրական ֆիլմերից մի ֆանիցը Հայաստանում եւ արտերկրում արքեր մրցանակների են արժանացել:

- Հրանտ, ինչպես եղավ, որ Բեմադրիչի Տրայիգոնը:

- Ինձ հրավիրեց Տրայիգոնի թուրքական Նեջաթի Չենգիմը, որը մասնագիտությամբ ճարտարագետ է, բայց 20 արի է նվիրվել է թատրոնին եւ Տրայիգոնի արվեստի թատրոնի (Սառնաթ թիլաթրոնու) ղեկավարն է: Նա վարդիգ է ցանկացել մի հայկական թատրոն բեմադրել: Հրանտ Դիմի հետ լինելով Երևանում, նա դիմել է «Ակոսի» Հայաստանի ներկայացուցիչ Տիրան Լոմազյանին, որը առաջարկել է Հակոբ Պարոնյանի «Պաղատար աղբար»:

Նեջաթին հավանել է եւ Տիրանը թարգմանել է թուրքերեն: Նեջաթի Չենգիմը այդ թարգմանությամբ Տրայիգոնի թատրոնում սկսել է

սանը ուղղակի զարնացա, թե Հայաստանի, Վրաստանի, Ադրբեյջանի, Սոլովայի (ընդ որում՝ հայերեն, ռուսերեն) թատրոններին վերաբերող որևէ բան այլուց, գրքեր, լուսանկարներ ունի: Տանը ունեմ նաև հայերեն գեղարվեստական գրքեր, բայց հայերեն չգիտեմ: Մեծ, որ հանդիպեցիմք, առաջին հարցը, որ սկսեց՝ այս էր. «Ինչպե՞ս ես տեսնում Բաղդասարին»: Ասացի, որ չեմ կարծում, որ հարուստ մարդ կարող էր այդպես հիմար լինել, ինչպես ներկայացնում են Բաղդասարին: Եթե մարդը հարստություն, տունուսեղ է դել, չէր կարող այդպես հիմար ու խելոճվարկ լինել: Իմ Բաղդասարը հետեւելով իրադարձություններին, ի վերջո, դառնում է ընթրես եւ սինց վոնդում է բոլոր գործող անձանց կնոջը, աղախուն, իրավաբաններին, Զիդարին: Իմ մեկնաբանությունը նրան դուր եկավ: Չենգիմի հետ ավտոբուսով գնացիմք Տրայիգոն: Երբ հասանք Տրայիգոն, Չենգիմն ասաց, որ արվեստի թատրոնի շինարարությանը նրանք 1740-ական թվականներին, մախկին բանի շինել են: Նա ասաց. «Ուշադրություն դարձու շինի կամարների վրա, դռների վրա, հայկական ոճի են»: Ես նայեցի եւ, իսկապես, հայկական ոճ էր, մանա շինեմք Հայաստանում բանական:

Ծանոթացա թատրոնի հետ, որի մեջ ընդամենը 2-3-ն էին որոնք ստիպված, այսինքն՝ ունեին թատրոնական կրթություն: Սյունեթը թատրոն սիրող մսավորականներ էին՝ նկարիչ, դիզայներ, բժիշկ, ի դեպ բժիշկը Տրայիգոնի բժիշկների ասոցիացիայի նախագահն էր: 12 դերասանով սկսեցիմք փորձեր: Թարգմանիչը՝ Սեթյե Բաբուլը Մոլոդայից եկած զազաուգ էր, այսինքն՝ թուրքախոս էր, կրնով՝ ուղղափառ փրսոնյա: Բնական է, լավ գիտեմ նաև ռուսերեն: Սովորում էր 40.000 ռուսանոց ունեցող Տրայիգոնի համալսարանում, բժշկական ֆակուլտետում: Ուսումը օտարերկրյա թուրքախոս ուսանողների

րիս: Ի դեպ, դերասանուհիներից մեկն ասաց, որ իր արմատները հայկական են:

Ներկայացումն ունի բան հետաքրքիր սկիզբ: Բաղդասարը գալիս է դահլիճից, դահլիճի միջով անցնելիս թուրքերեն գոչում է. «Ես Բաղդասարն եմ», հետո ասում է հայերեն՝ «Ինձի Բաղդի կրտսեր»: Դահլիճի միջանցով ֆայլում է դեմի բեմ, մեկ րոպե կանգ է առնում, բեմից նայում է հանդիսատեսին եւ թուրքերեն ասում. «Ուս կոսրվեք, թատրոն չգալի» եւ շարունակում է. «Եթե չլինեմ մեծ դրամատուրգ Հակոբ Պարոնյանի անմահ ստեղծագործությունը, չլինի գալի»: Ներկայացման վերջում զանգ է խփում եւ մարդկանց դիմելով, բնականաբար, թուրքերեն ասում. «Ես իմ անելիքը արեցի եւ գնում եմ տուն, եւ դու էլ գնացել տուն ու միտ հիշել, որ Հակոբ Պարոնյանի անմահ ստեղծագործության հերոսները ամենուր կան, զգուցացե՛ք նրանցից եւ աշխատե՛ք թատրոն չգնալ»: Եվ կրկին դահլիճով, ժողովրդի միջով դուրս է գալիս:

Ներկայացումը ժառանգվեց 35 օրում եւ բեմելը կայացավ նոյեմբերի 24-ին: Դահլիճը լեփ-լեցուն էր: Չենգիմը ինձ զգուցացրել էր, որ իրենց մոտ թատրոնական մշակույթը դեռ բարձր չէ: Ես ինքս ականատես եղա նրա ասածների իրավացիությանը: Հանդիսատեսը սկզբում ամաչում էր ծիծաղել, ամաչում էր ծափահարել, բայց վերջում 10 րոպե ծափահարեցին, դերասաններին ստիպեցին 15 անգամ զրույթ խոնարհել: Ներկայացումից հետո բաները դահլիճից ու ճեմարանից չէին հեռանում: Թուրք դերասանները այնքան լավ էին Պարոնյան խաղում, որ Տրայիգոնի Ռուսաստանի հյուրախոսության աշխատակիցները բեմելի հաջորդ օրը փողոցում ինձ հանդիպելով ասացին. «Այդքե՛ք, բան լավ էր, մեծ չէինք մասկերացնում, որ հայ դերասանները այդքան կարճ ժամանակում այդքան լավ թուրքերեն են սովորել»: Ներկայացումը դիտելու եկան Վրաստանի, Իրանի հյուրախոսությունների աշխատակիցները, Տրայիգոնի արձրագիտական դասընթացի ղեկավարները, Ռուսաստանից եկած լուսանկարներ, Ռուսաստանից եկած լուսանկարները, Ռուսաստանից եկած լուսանկարները, Ռուսաստանից եկած լուսանկարները:

Բեմելից հետո ես եմ երեք օր ներկա էի ներկայացումներին, որից հետո կնոջս հետ, որը եկել էր բեմելին ներկա գնալու, ուղեորվեցիմք Կարս եւ Անի, ի կատար ածեցիմք մեր վաղեմի երազանքը: Այնուհետեւ վերադարձանք Երևան:

Չրուցեց ՍԵՐԳԵՅ ԱՎԵՐԿՅԱՆԸ

Ես ներկայացնում եմ «Իմ կյանքի գույները» նոր ալբոմի առիթով

Խորապես «Հարեց» թերթի մարտի 1-ի համարում տպագրվել է Ես ներկայացնում եմ «Իմ կյանքի գույները» նոր ալբոմի մասին լուսանկարող հոդված, որի հեղինակ Գուր Դիմ-թոն ծայրասկավառակում ինձ զանազան խոսքերով և իմաստալից երգերի արժանավորությունն ընդգծելուց բացի զուտ տրոպիկ էլ է Ազնավուրի ծագման, գործունեության, ինչպես նաև Փարիզի օտերայում անցած ժամանակների ունեցած համերգի մասին: «Իմ կյանքը գունավորելու ճանապարհը 82-ամյա երգչին ընկած է իր երկրից դուրս՝ նոր ալբոմը ստեղծելով կուրացի հանրահայտ դաշնակահար Չուլո Կալիբուի նվագակցությամբ, լատինամերիկյան ալյալի ու սամբայի կենսաթրթիկ մեղեդիներով», գրում է հոդվածագիրը: Ազնավուրի մասին իր հակիրճ լուսանկարում նա սկսում է Հրանտի հասարակության վրա երգի 30 արի առաջ գրած երգերի նորահայտ ազդեցության մասին ակնարկելով, այնուհետև անցնում նրա ծագմանը՝ արագոր հայի ծակասագրին. «Հրանտի մասին ծնված Ազնավուրի ծնողները հայաստանցի են: Արե՛ն ֆանի արի են իր հայրենիքի անտեսանելի դեմքերն է, որ մեծ մեծակ: Իր ժառանգը մայրնով բոլոր ազգերից լատինացում է ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը: Նրա մայրի ծնողները Հրանտի խորհրդարանը Հայոց ցեղասպանությունը ժխտողների համար օրենքով սահմանեց նույն ժառանգը, որ կիրառվում է հրեական Հոլոկոստը ժխտողների դեմ»: Հոդվածագիրը մեջբերում է Հրանտի կողմից «Մոնո» թերթին տպագրված հարցազրույցում Ազնավուրի արտահայտած հետևյալ միտքը.

«Եթե մոռանամ մեր ծագումը, մեծ ոչինչ չարժենք: Ես չեմ ճանաչել Հայաստանը: Մայրս Թուրքիայում ծնված է, հայրս հայաստանցի է, իսկ ես հայկական ծագումով ֆրանսիացի եմ»:

Հրանտի անտեսանելի ծագմանը մասնակցությամբ Փարիզի օտերայում անցած ժամանակահատվածում համերգի մասին ընթերցողին տեղեկացնելով նա նշում է, որ համերգին ներկա են եղել Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Ջոնարյանը՝ կնոջ հետ, ինչպես նաև Հրանտի հայրն ու մայրը: Ազնավուրը երգել է նոր ալբոմի երգերից մեկը՝ «Ջնուս Հայաստան», հայրենիքի հանդեպ կուսակառուցող սերնդ արտահայտելով հայկական ու լատինամերիկյան կենսախիճը դիմելի ջերմությամբ:

Նա ընթերցողին է ներկայացնում նաև Ազնավուրի ինտերվյուի լուսանկարն էլից ֆառած ժողովուրդներին ներկայացնելով նաև 60 արի ստեղծագործող երգչին ունի 786 երգ՝ ամփոփված 44 ալբոմում: Դրանք տարածվել ու սիրվել են աշխարհի բոլոր անկյուններում: «Ի սարբերություն Հրանտից հանրահայտ մյուս երգչների, Ազնավուրը դրանք երգում է նաև անգլերենով: Նա թողարկել է մի ամբողջական ալբոմ Լայզա Մինելիի հետ»:

Նա Ազնավուրի նոր ալբոմը առանձնահատուկ եւ արդիական է համարում նաև այն առումով, որ նրանում գեղեցկված 12 երգից առաջինը սկսվում է համայն արդիությունը ուղղված հետեւյալ խոսքով՝ «Հողը մահանում է: Մարդն անարքեր է: Հողը մահանում է: Ուրի եկե՛ք»:

ՌՈՒՇԵՆ ԳԵՎՈՐԿՅԱՆ

Նոր գիրք. «Սրբացած մասունքներ»

Յուրաքանչյուր ու արիների ընթացում որդես սուր մասունք լուսանկարում, լուսանկարում է արքեր բնույթի իրեր, առարկաներ, եւ հասկալիս լուսանկարներ, որոնք կատարվել են լուսանկարողի կողմից, իրենց մայրն սեղ զրավելով ընթացական ալբոմներում, անձնական արխիվներում ու զգրոցներում: Այդ լուսանկարներից բանահայտը գուցե եւ այդպես էլ անհայտ կմնալիս հանրության համար, եթե լրագրող ու բանաստեղծ, ժամանակին լուսանկարող սուրբիկ հետ քարեկամություն ունեցող Ալբերտ Փարսադանյանը ձեռնամուխ չլինեք լուսանկարող ճանաչողություն ունեցող այդ լուսանկարների հավաքման, դրանք մի առանձին գրով հրատարակելու լուսանկարող գործին: Հարկ եղավ դիմել ընկերներին, որ նրանք իրենց արխիվներից լուսանկարող հանրության լուսանկարները, այնպիսի, որոնց ստեղծման առիթները նույնպես հիշարժան են: Հավաքեց ու ընթերցողի սեղանին դրեց «Սրբացած մասունքներ» գիրքը, այդպիսով փրկարարի դեր կատարելով լուսանկարողի լուսանկարման հարցում: Հենց գրքի կազմին լուսանկարող է Հայաստանի երեսուցուց գրողների 1949 թ. տեղի ունեցած խորհրդակցության մասնակիցների համաժողովում լուսանկարող, որ նրանց բախտ էր վիճակվել նկարվել Ավ. Խաչատրյանի, Նաիրի Չարյանի, Պարույր Սեւակի, Հրայր Ջոնարի, Սիրանույշի հետ: Գրում հավանաբար ամենահինը կարելի է համարել Ս. Չարյանի, Նար-Դոսի, Ավ. Խաչատրյանի ու նրանց կողմից վարսեցիկ Աղայանի համատեղ լուսանկարը, որը կատարվել է Սարյանների հարկի ակ:

նում մարդկանց բարեհոգությունը, ընկերներին, բարեկամներին նրանց նվիրվածությունը:

Գրքի առաջաբանում բանաստեղծ Սուրեն Մուսադանյանը գրում է.

«Անտոնով հուլիսից, գեղեցիկ զգացումներից, հիշարժան լուսանկարներից է հյուսված Ալբերտ Փարսադանյանի «Սրբացած մասունքներ» գիրքը: Այն հարուստ է նվիրված դեմքերի ու դեմքերի անկյունակալ լուսանկարներով, որոնք սասնյակ արիների վաղեմություն են բովանդակում: Բազմաթիվ նկարներ եզակի են, մեկական օրինակ, որոնք հեղինակը համբերությամբ, խիզախորեն, հնարամտորեն մեկիկ-մեկիկ հավաքել է ծանոթներից, բարեկամներից, հարազատներից, գրականության, մշակույթի գործիչներից եւ մեկնաբանություններով, վերանայելով, շունչ ու հոգի ակում, բանիմացությամբ ստեղծել է մի հավաքագրուց գիրք, որն ավելի բանահայտագրված է գալիս սերունդներին»:

Գրքի հեղինակն իր կողմից ավելացնում է.

«Ցավով, իմ հավաքած բոլոր նյութերը չէ, որ ինձ ասան այս գրքում, գաղափար լուսանկարող: Հավանաբար, եթե գիրքը ընթացումը ընդունվի ընթերցողի կողմից, եւ ի հայտ գան սրբացած նոր մասունքներ, կհրատարակվեն երկրորդ, զուցե եւ երրորդ գրքերը»:

ԳԵՎՈՐԿՅԱՆ

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

Վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի անփոփոխ՝ 4.75%

2007 թ. մարտի 2-ի նիստում Կենտրոնական բանկի խորհուրդն անփոփոխ թողեց ԿԲ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը՝ սահմանելով այն 4.75%:

2007 թ. փետրվարին հունվարի նկատմամբ արձանագրվել է 0.2% գնաճ, որի դարազայում 12-ամսյա գնաճը դադարեցրել է 5.1% մակարդակում:

ԿԲ խորհուրդը համակարծիք է, որ սենսաական աճով եւ սրանաֆերների մեծածավալ ներհոսով դայամանավորված եկամուտների աճը բարունակում է դադարեցնել գնաճային ճնշումները: Սակայն, 2007 թ. առաջին եր-

կու ամիսների սվայներն արդեն իսկ վկայում են, որ նախորդ տարվա համեմատությամբ արտադրության հասվածից գնաճային ճնշումներն էականորեն մեղմվել են:

ՀՀ ԿԲ խորհուրդն իրատեսական է համարում գնաճի նդատակային 4+/-1.5% միջակայում փաստացի գնաճի արձանագրումը:

ԿԲ խորհուրդը կանդադարառնա տոկոսադրույքների գնաճի ու սենսական աճի առաջին եռամսյակի սվայների հրադարակումից հետո:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

The British Embassy announces that it is selling the following surplus vehicles:

- 2001 Range Rover 4.0ltr SE Grey
- 2002 Land Rover Discovery II V8 4.0ltr Silver

The sale will take place by a process of sealed bids. All bids should be in Armenian Drams and must be received by the British Embassy by 12.00 noon on Monday the 12th of March. Any bids received after that time will not be included in the sale. Envelopes containing bids should be marked Sale of Embassy Vehicle and the bid should clearly identify the vehicle being bid for and the bidder, giving their contact details including a telephone number. Bids should be sent to:

The Transport Manager
British Embassy
34 Baghramyan Avenue
Yerevan

The successful bidder(s) will be notified on Tuesday the 13th of March.

To view the vehicles and their paperwork in advance of the sale or to obtain further information please call The Transport Manager at the Embassy on (010) 26 43 01.

British Embassy Yerevan 02 March 2007

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՐԱՎԵՐՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

(Հրադարակվում է «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդվածի համաձայն) Մրցակցային բանակցությունների ծածկագիրը՝ «ՊԳԳ - ՄԲԾԶԲ - 07/2»

«ՊԳԳ-ՄԲԾԶԲ-07/2» ծածկագրով մրցակցային բանակցությունների հանձնաժողովի 2007 թվականի փետրվարի 28-ի թիվ 1 որոշմամբ վերոհիշյալ ծածկագրով մրցակցային բանակցությունների հրավերում կատարվել են փոփոխություններ:

Հիշյալ փոփոխություններով դայամանավորված, «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդված 2-րդ կետի համաձայն՝ սահմանվել է մրցակցային բանակցությունների հայտերի ներկայացման նոր վերջնական ժամկետ՝ սույն հայտարարությունը հրադարակելու օրվան հաջորդող օրվանից հաճված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 11.00-ը:

Փոփոխված հրավեր սահմալու համար անհրաժեշտ է 1500 ՀՀ դրամ փոխանցել «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ-ի «Արդիինվեսթմենթ» Հ/Գ 247010010343-ին եւ սույն հայտարարության հրադարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացում դիմել դասվիրատուին հետեյալ հասցեով՝ Բ. Երեւան, Կոմիտասի դ., 54/բ, հեռ.՝ 28-93-25, Վ. Հովհաննիսյանին: Հրավերն անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համադաստիսան փաստաթղթի հիման վրա:

Պեռական գնումների գործակալություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեռական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ-ՄԲԱԸԾԶԲ-07/59 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ ՀՀ Բաղադրարարության նախարարության կարիների համար ՀՀ 2007թ. դեռական բյուջեով նախատեսված ՀՀ Հիւրակի մարզի գ.՝ Մարալիկի թիվ 2 դպրոցի հիմնանորոգման աշխատանքների ձեռքբերման նդատակով: Հրավեր սահմալու համար անհրաժեշտ է 4800 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիինվեսթմենթ» Երեւանում մասնաձյուղ, «Բեջ-գալ» ՍՊԸ-ի N 247230066158 հաճվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրադարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացում դիմել դասվիրատուին հետեյալ հասցեով՝ Բ. Երեւան, Կոմիտասի դ., 54/բ, հեռ. 28-93-27, հանձնաժողովի Բարսուղար Կ. Սարգսյանին:

Հրավերն անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համադաստիսան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը դիմել է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման դադար՝ մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրադարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաճված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 10.00-ն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պեռական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (դասվիրատու) ՊԳԳ-ՄԲԱԸԾԶԲ-07/60 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ՝ ՀՀ Բաղադրարարության նախարարության կարիների համար ՀՀ 2007 թ. դեռական բյուջեով նախատեսված ՀՀ Սյունիքի մարզի Խոզնավար գյուղի դպրոցի շինարարական աշխատանքների ձեռքբերման նդատակով: Հրավեր սահմալու համար անհրաժեշտ է 1150 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդիինվեսթմենթ» Երեւանում մասնաձյուղ, «Բեջ-գալ» ՍՊԸ-ի N 247230066158 հաճվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրադարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացում դիմել դասվիրատուին հետեյալ հասցեով՝ Բ. Երեւան, Կոմիտասի դ., 54/բ, հեռ. 28-93-27, հանձնաժողովի Բարսուղար Ա. Անսոյանին:

Հրավերն անձին սրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համադաստիսան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը դիմել է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման դադար՝ մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրադարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաճված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 14.30-ն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրադեռության կենտրոնական բանկը հայտարարում է բաց մրցութ՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի աշխատակազմի Անձնակազմի կառավարման բաժնի «անձնակազմի կառավարման մասնագետ» քափուր աշխատանքի համալրման համար:

Աշխատանքի նդատակն է.

ՀՀ կենտրոնական բանկի անձնակազմի կառավարման ոլորտում արդյունավետ մեթոդների եւ մեխանիզմների մշակում՝ մասնավորապես՝ աշխատանքների վերլուծության եւ կատարողականի գնահատման բնագավառում:

Աշխատանքի հիմնական դարականություններն են.

Իրականացնում է ՀՀ կենտրոնական բանկի աշխատանքների վերլուծության հետ կապված աշխատանքները:

Մշակում է անձնակազմի կառավարման ոլորտը կարգավորող մեթոդական նյութեր եւ կարգեր:

Ամփոփում է վերլուծում է ՀՀ կենտրոնական բանկի աշխատակիցների արեկան կատարողականների գնահատման վերաբերյալ փաստաթղթերը:

Պահանջվող կրթությունը եւ գիտելիքների Երջանակը

Բարձրագույն սենսագիտական (կառավարման մասնագետ) կրթություն եւ 3 տարվա մասնագիտական աշխատանքային փորձ

Բարձրագույն ոչ մասնագիտական կրթություն եւ 4 տարվա մասնագիտական աշխատանքային փորձ

Գիտելիքներ հետեյալ ոլորտներում՝ Մարդկային ռեսուրսների կառավարում (խորագրված), աշխատանքների վերլուծության եւ գնահատման սկզբունքները (խորագրված), ՀՀ կենտրոնական բանկի գործունեության իմացություն (ներածական), մենեջմենթ (ներածական),

Լեզուների իմացություն՝ հայերեն լեզվի իմացություն, անգլերեն եւ ռուսերեն լեզուների մասնագիտական մակարդակով իմացություն:

Անհրաժեշտ հմտություններ՝ Համակարգչով աշխատելու հմտություն (MS Office):

Աշխատավարձը. 162 500 դրամ:

Փաստաթղթերի ընդունելության վերջնաժամկետը՝ 2007թ. մարտի 09-ը

Պահանջվող փաստաթղթերը.

- դիմումի ձեւ (ձեւը գեռեղված է ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային կայքում - www.cba.am /«Մեր մասին»/«Թափուր աշխատանքներ» բաժնում, կամ սրվում է ՀՀ կենտրոնական բանկում)

- անձնագիր, անձնագրի դատճեն

- սոցիալական ադադություն Բարս, սոցիալական ադադություն Բարսի դատճեն

- դիմում, դիմումի միջուկ, դիմումի եւ դիմումի միջուկի դատճեններ

- զինգրույկ, զինգրույկի դատճեն (արական սեռի ներկայացուցիչների համար)

- աշխատանքային գրույկի դատճեն

- երկու գումավոր լուսանկար, 3x4 չափսի

Մրցութային հարցաժողովը եւ ՀՀ կենտրոնական բանկում մրցութների անցկացման վերաբերյալ տեղեկատվությունը գեռեղված է ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային կայքում (www.cba.am) կամ սրվում է Կենտրոնական բանկում:

Պարզաբանումների համար կարող եմ գանգահարել՝ 56-14-40 եւ 06-34 (ճերիմ)

ԿԲ մամուլի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Երեւանի ԱԵՄԳ» ՊՈԱԿ-ը, գույր եւ սարավորումներ, փափուկ գույր եւ հանդերձան, սարիք եւ սարավորումներ, այլ ակիվներ ձեռք բերելու համար -ԱԵՄԳ-07/3-

կազմակերպում է գնանշման հարցում:

Գնանշման հրավեր սահմալու համար անհրաժեշտ է 750 ՀՀ դրամ փոխանցել «Երեւանի ԱԵՄԳ» ՊՈԱԿ-ի «Հայէկոնոմբանկ» ՓԲԸ-ում ունեցած 16305-8150000 հաճվեհամարին, կամ կանխիկ վճարել «Երեւանի ԱԵՄԳ» ՊՈԱԿ-ին: Սույն հայտարարության հրադարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացում դիմել «Երեւանի ԱԵՄԳ» ՊՈԱԿ-ին հետեյալ հասցեով՝ Երեւան, Աջաինյակ, Մարգարյան 35, հանձնաժողովի Բարսուղար Ս. Թորոսյանին (հեռախոս 091 221623):

Գնանշման հարցման հայտերը դիմել է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման դադար՝ սույն հայտարարության հրադարակման օրվանից հաճված 10-րդ օրվա ժամը 12-00, «Երեւանի ԱԵՄԳ» ՊՈԱԿ-ին՝ Երեւան, Աջաինյակ, Մարգարյան 35, Բարսուղար Ս. Թորոսյանին:

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ քննադատության նախարարության ՀՀ քաղաքի ռեսուրսների կառավարման գործակալության կողմից ՀՀ քաղաքի օրենսգրքի եւ ՀՀ կառավարության 07.03.03 թ. N 217-Ն եւ N 218-Ն որոշումների դադարեցնելու համաձայն, մշակվում են «Երեւանում» ՁՕԸ-ի գեռալ, Երեւանում, Արեւի, Չրվա, Կերեւան, Ելվի, Արշալան, Կալիկ, Արի, Որեւ եւ Գլան համայնքների որոշման նդատակով մալերտուրային քաղաքի ռեսուրսից (Երեւան գեռից) 3800.0 կվկ քաղաքի քրոջադրեհման քրոջությունների նախագեռը:

Քրոջ Երեւանում անձին, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ փաստաթղթի նախագեռի նախնական արեւանի, կարող են աշխատանքային օրերի ժամը 17-18-ը դիմել ՀՀ քաղաքի ռեսուրսների կառավարման գործակալություն (հասցեն՝ Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ):

Հատարակայության կողմից փաստաթղթի նախնական արեւանի լուսը տեղի կունենա 2007 թ. մարտի 12-ին, ժամը 16-00, Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

ՀՀ քաղաքի ռեսուրսների կառավարման գործակալություն

Բանկային տոկոսի հաճվարկային դրույքը Կենտրոնական բանկի խորհրդի մարտի 1-ի որոշմամբ բանկային տոկոսի հաճվարկային դրույքը սահմանվել է արեկան 13 %:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆԸ

«Զեռնուկ Տորոսյան» ՍՊԸ դիմել է Հայաստանի Հանրադեռության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովին՝ ՀՀ Կալոց Ձորի մարզի Զեռնուկ համայնքում Արիա գեռի վրա Զեռնուկ ՓԷԿ-1 կառուցման ձեռնարկաշրական գործունեությանը գրաղվելու համար:

Գնում եմ

մեռադա խողովակներ նորմալ վիճակի

1400-1600 մմ սրամագոնով:

Հեռախոս 093-40-06-24, 091-28-00-77:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սեն. բնակարան Կիեյան փողոցում: 63 քմ,

2-րդ հարկ, քարե շէնք: 27-01-02, 093062061

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

900 մմ հողատարածք Արաքի համայնքում

Հեռ. (091) 519-006

www.azg.am
www.azgdaily.com

ԳՈՎԱԾԳԻ ԶԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱԶՆԱՐԵԼ 58-29-60